

TECHNICKÁ UNIVERZITA LIBEREC
Hospodářská fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Rok odevzdání: 1998

Denisa FUKALOVÁ

Technická univerzita v Liberci

Hospodářská fakulta

Obor č. 6268 - 7

Podniková ekonomika

**Úvěrové obchody na finančních trzích
zahraničních a mezinárodních
(ve spolupráci s IPB, a.s.)**

DP - PE - KFÚ - 025

Denisa Fukalová

Vedoucí práce: Prof. Ing. Anděla Landorová, Katedra financí a účetnictví

Konzultant: Ing. Vyskočil, Ing. Šlapák,

Investiční a Poštovní banka, a.s. - Liberec

Počet stran: 61

28. 5. 1998

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

Hospodářská fakulta

Katedra financí a účetnictví

Školní rok 1997/98

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

pro

Denisu F u k a l o v o u

obor č. 6268 - 8 Podniková ekonomika

Vedoucí katedry Vám ve smyslu zákona č. 172/1990 Sb o 'vysokých školách a navazujících předpisů určuje tuto diplomovou práci:

Název tématu: Úvěrové obchody na finančních trzích
zahraničních a mezinárodních

Zásady pro vypracování:

1. Příčiny vzniku těchto obchodů.
2. Formy úvěrových obchodů.
3. Úvěrové zdroje.
4. Zvláštnosti zahraničních úvěrových obchodů.
5. Srovnání bankovních úvěrů a nebankovního financování na zahraničních trzích.

KFU/POE
61A.

V206/98H/A

Poděkování

Ráda bych vyjádřila poděkování za pomoc při vypracování
mé diplomové práce své konzultantce
z Hospodářské fakulty Technické university v Liberci

Prof. Ing. Anděle Landorové

Místopřísežně prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala
samostatně s použitím uvedené literatury pod vedením vedoucího a
konzultanta.

V Liberci dne 24. května 1995

Denisa Fukalová

Anotace

Ve své diplomové práci se zabývám problematikou devizových úvěrů. V první a druhé části jsou charakterizovány devizové úvěry, jejich základní členění a úvěrově-devizové zdroje. Ve třetí kapitole jsou uvedeny konkrétní typy poskytovaných úvěrů, se kterými se můžeme setkat, jak v korunové tak devizové oblasti. Zvláštností devizových úvěrových obchodů jsou hlavně některé druhy rizik, které je odlišují od běžných korunových úvěrů. Tato publikace se stručně zmiňuje i o způsobech zajištění devizových úvěrů. Za nejdůležitější část považuji závěr čtvrté kapitoly, kterou jsem vypracovala ve spolupráci s Investiční a poštovní bankou v Liberci. Je zde uveden konkrétní příklad úvěrové linky a jsou zde popsány i nezbytné podmínky pro poskytnutí devizového úvěru u této banky. Závěrem je nastíněna problematika euroměny a euro úvěrových obchodů.

Anotation

I'm engaged in problems with international credits in my diploma work. There are explained international credits, their basic sections and sources of these credits in the first and the second parts. Particular types of credits are introduced in the third capture. We can find them in crown`s and also international areas. A speciality of international credits are mainly some kinds of risks that distinguish them from common crown`s credits. This issue shortly notices about manners of ensuring the international credits. The most important part is the fourth capture that I did in cooperation with "Investiční a poštovní banka" in Liberec. We can see particular example of credit`s line here. There are defined fundamental conditions for extending of credit in this bank. At the end there is written about problems in the branch of euro money and euro credit`s business.

Obsah:

1. ÚVOD	9
2. PŘÍČINY VZNIKU TĚCHTO OBCHODŮ	10
2.1. Úvěr	10
2.2. Důvody zahraničních úvěrových obchodů	11
2.3. Finanční trh	11
2.4. Devizový úvěr	13
2.5. Rozdělení devizových úvěrů	14
2.5.1. Zbožový devizový úvěr	14
2.5.2. Finanční devizový úvěr	15
3. ÚVĚROVÉ ZDROJE	15
3.1. Úvěrově-devizové zdroje	15
3.1.1. Vlastní zdroje banky	16
3.1.2. Úvěrové linky	17
3.1.3. Střednědobé a dlouhodobé úvěry	18
4. FORMY ÚVĚROVÝCH OBCHODŮ	19
4.1. Používané techniky obchodů	19
4.2. Kontokorentní a revolvingový úvěr	19
4.2.1. Kontokorentní úvěr	19
4.2.2. Revolvingový úvěr	20
4.3. Typy poskytovaných úvěrů	20
4.3.1. Eskontní úvěr	20
4.3.2. Negociační úvěr	21
4.3.3. Akceptační úvěr	22
4.3.4. Ramboursní úvěr	23
4.3.5. Lombardní úvěr	25
4.3.6. Ručitelský (avalový) úvěr	26
5. ZVLÁŠTNOSTI ZAHRANIČNÍCH ÚVĚROVÝCH OBCHODŮ	26
5.1. Úvěrová rizika	26
5.1.1. Teritoriální rizika	28
5.1.2. Komerční rizika	29

5.1.3. Zajištění proti ztrátám vzniklých změnou kursu	30
5.1.4. Příklad ochrany před kurzovým rizikem	32
5.2. Úroky v rozvinutých tržních ekonomikách	33
5.3. Rozdíly úrokových sazeb vybraných států	34
5.4. ČR a zahraniční úvěrové obchody	36
5.4.1. Program PHARE v ČR	37
5.5. Investiční a poštovní banka	39
5.5.1. Příklad devizového úvěru u IPB	39
5.5.2. Předexportní a exportní financování (IPB)	41
5.5.3. Úvěrové linky u IPB	41
5.5.4. Podmínky poskytování devizových úvěrů u IPB	43
5.5.5. Praktický příklad	47
6. BANKOVNÍ ÚVĚRY NA ZAHRANIČNÍCH TRZÍCH	50
6.1. Prolínání zahraničního bankovního trhu s ostatními trhy	50
6.2. Eurotrhy	51
6.2.1. Vznik eurotrhů	51
6.2.2. Euroměna a euro úvěrové obchody	51
7. ZÁVĚR	59

Seznam použitých zkratk:

ATS	Rakouský šiling
BEF	Belgický frank
ČEZ	České energetické závody
ČNB	Česká národní banka
DEM	Německá marka
ECU	Evropská měnová jednotka
EGAP	Exportní a garanční pojišťovací společnosti
FRF	Francouzský frank
FRN	Floating rate note (europůjčka s variabilní úrokovou mírou)
GDP	Anglická libra
CHF	Švýcarský frank
IPB	Investiční a Poštovní banka
JPY	Japonský jen
L/C	Letter of Credit (dokumentární akreditiv)
NLG	Holandský gulden
USD	Americký dolar

1. Úvod

Dnes snad již neexistuje žádná firma nebo podnikatel, který nikdy nic neslyšel nebo alespoň trochu neuvažoval o devizovém úvěru. Základním faktorem, který odlišuje devizový úvěr od úvěru korunového je, že se jedná o závazek dlužníka, který je vyjádřen ve volně směnitelné měně a je evidován na devizovém úvěrovém účtě.

V České republice devizové úvěry získalo již mnoho firem a to především pro potřeby financování exportu, což je i nejčastější důvod pro poskytnutí tohoto úvěru. V některých případech je devizový úvěr jedním vhodným zdrojem financování. Za určitých podmínek představuje alternativu nebo doplněk ke korunovému financování. K nejvýznamnějším důvodům patří podstatně nižší úrokové sazby oproti sazbám, které nabízejí tuzemské banky u korunových úvěrů.

Je třeba si však uvědomit, že výhody, respektive nevýhody, devizového úvěrování je nutné vztahovat vždy ke konkrétnímu případu a jeho okolnostem. Pokud má klient možnost přístupu ke korunovému i devizovému úvěrování, bude pro něj rozhodující především nákladovost jednotlivých úvěrů. Mezi hlavní výhody devizových úvěrů patří právě nižší úrokové sazby v porovnání se sazbami u korunových úvěrů. Mezi nejzávažnější nevýhody devizových úvěrů patří bezesporu kurzové riziko. Zda úspora úrokových nákladů předčí nebo alespoň vyrovná případný nepříznivý dopad kurzových rozdílů, není možné předem bezpečně stanovit. To vždy prokáže až skutečný vývoj devizových kurzů. Ve spolupráci s bankou lze kurzová rizika eliminovat nebo omezit pomocí zajišťovacích operací na devizovém trhu.

Cílem této diplomové práce je shrnutí hlavní problematiky v oblasti devizového úvěrování - především podstata devizových úvěrů, jejich členění a úvěrově-devizové zdroje. V práci je uveden i příklad poskytnutí devizového úvěru Investiční a poštovní bankou včetně konkrétních podmínek pro poskytnutí devizových úvěrů touto bankou.

2. Příčiny vzniku úvěrových obchodů

2.1. Úvěr

Přijímání úvěru je ze strany vypůjčovatele vznikem jeho dluhu, závazku, vznikem pasíva. Poskytování úvěru je ze strany půjčovatele vznikem jeho pohledávky za dlužníkem, vznikem aktiva. Uzavřením úvěrové transakce se půjčovatel peněz stává věřitelem (kreditorem), vypůjčovatel dlužníkem (debitorem). Cenou úvěru je úrok.

Z postavení dlužníka je úrok cena placená za vypůjčené peněžní prostředky, tedy nákladem výpůjčky, z hlediska věřitele je úrok cenou přijatou za dočasné předání hodnoty dlužníkovi k dočasnému použití, tedy výnosem. Z kvantitativního hlediska se úrok jeví jako rozdíl mezi vypůjčenou a vrácenou částkou peněz.

Poskytování úvěrů bankovním klientům je důležitou činností banky. Největším zdrojem výnosů banky jsou přijaté úroky z poskytnutých úvěrů. Úvěrová aktivita je tedy těžištěm obchodní činnosti většiny bank, neboť vytváří podstatnou část zisku. Na druhé straně se jedná o rizikovější bankovní aktiva, neboť jsou nejvíce vystavena ztrátám. Je to hlavně proto, že úvěry nejsou zcela likvidní, neboť mohou být jen zřídka přeměněny na hotové peníze před svou splatností. Banka vždy musí posoudit předpokládanou výnosnost a návratnost poskytnutých prostředků. Velmi obecně lze dokonce považovat za nejvýnosnější úvěry ty nejrizikovější (s výnosem roste riziko a naopak). Návratnost úvěru je spojena se schopností dlužníka splatit úvěr ve sjednané lhůtě. Výnosnost je zase spojena s vyšší úrokového výnosu z poskytnutého úvěru.

Úvěrové obchody v České republice jsou právně kodifikovány. Takovými právními normami jsou např. zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 40/64 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších zákonů.

2.2. Důvody zahraničních úvěrových obchodů

Úvěrové obchody bank se nezastavují na hranicích země, ale za jistých podmínek je překračují. Banky i jiné nebankovní subjekty v hospodářsky vyspělých zemích mohou požádat o půjčku a nakoupit vklad od tuzemské banky stejně jako od banky v zahraničí.

Banky si opatřují úvěry v zahraniční měně u zahraničních bank za účelem financování dovozu zboží a technologie svých komitentů. Příčinou bývá také potřeba zachovat likviditu bank a jejich klientů nebo restrukturalizace pohledávek a závazků v příslušné měně. Například banka, která má větší podíl splatných devizových závazků anebo jejíž komitenti potřebují dovážet z dané země ve větší míře, překlenuje pomocí krátkodobých, střednědobých a dlouhodobých bankovních půjček nedostatek příslušné devizy do období, kdy jí její tuzemští dlužníci začnou splácet devizové závazky svým vývozem, inkasem starších dodavatelských úvěrů anebo bance prodá příslušnou devizu ústřední banka.

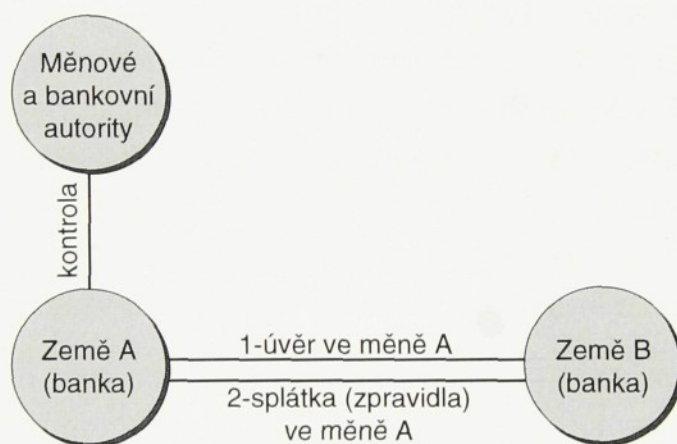
2.3. Finanční trh

Při úvěrových obchodech dochází k setkání nabídky a poptávky po penězích a výsledkem může být právě úvěrový obchod. Nabídku a poptávku po kapitálu v peněžní formě a po platebních prostředcích soustřeďuje finanční trh. Ten v podstatě redistribuuje dříve zmobilizovaný kapitál, tím, že volné peněžní prostředky z různých zdrojů umísťuje v oblasti reálné ekonomiky i v cenných papírech.

Zahraničním trhem je pro tuzemskou banku a pro další finanční subjekty finanční trh v jiné zemi. Například tuzemská banka nakupuje od zahraniční věřitelské banky úvěr v její národní měně a v této měně je zpravidla i splácen. Zahraniční finanční trhy tedy můžeme vymezit jako část finančního trhu, na němž dochází na základě nabídky a poptávky k pohybu peněz a kapitálu mezi subjekty z navzájem různých zemí, přičemž obchody jsou uzavírány v měně, která je pro jednoho z obou partnerů měnou tuzemskou. Obchody probíhají podle pravidel trhu,

na němž jsou uzavírány, některá pravidla však mohou být upravena odlišně. Úvěrové obchody zahraničních bank jsou pod přímou kontrolou národních měnových a bankovních autorit. Pod „přímou kontrolou“ se zde rozumí, že příslušná úvěrová aktivita bank je regulována nástroji ústřední banky (povinnými minimálními rezervami, reeskontním kontingentem, diskontem apod.) a bankovní autority kontrolují banku z hlediska dodržování pravidel likvidity, vybavenosti banky vlastním kapitálem atd.

Schematicky lze zahraniční úvěrový obchod znázornit takto:

Nejdůležitější finanční institucí na peněžním trhu jsou univerzální banky. Velká peněžní centra poskytují vládám a korporacím, které potřebují hotovost, denně peněžní prostředky v hodnotě mnoha miliard dolarů prostřednictvím peněžního trhu. Komerční banky podporují výpůjčky soukromých společností na finančním trhu tím, že nakupují jejich cenné papíry a tím, že poskytují úvěr. Banky nabízejí úvěr na podporu pohybu zboží na domácím i na mezinárodním trhu. Aby mohly komerční banky půjčovat na peněžním trhu denně obrovská množství peněžních prostředků, musí si také významným způsobem na tomto trhu vypůjčovat.

Mezinárodní finanční trhy ve skutečnosti vykonávají stejné základní funkce jako domácí finanční trhy (v posledních letech dochází k enormnímu nárůstu mezinárodních finančních trhů, které musí držet krok s expanzí světového obchodu a financí). Vytvářejí kontakty mezi mezinárodními půjčovateli kapitálu (spořitelé) a jeho vypůjčovateli, čímž umožňují zvýšený

tok vzácných peněžních prostředků směrem k jejich nejproduktivnějšímu využití. Díky existujícímu globálnímu finančnímu systému se objem kapitálových investic po celém světě neustále zvyšuje.

2.4. Devizový úvěr

U devizového úvěru je závazek dlužníka vyjádřen ve volně směnitelné měně (úvěr je evidován na devizovém úvěrovém účtu). Devizové úvěry jsou poskytovány pro komerční účely především pro potřeby financování exportu. Klient si vybírá v jaké měně mu má být úvěr poskytnut. Základní podmínky pro poskytnutí devizových úvěrů jsou shodné s úvěry korunovými. Důležité však je, aby klient zvážil, zda je pro něj devizový úvěr výhodný a zvláště v jaké měně. Měl by se rozhodnout tak, aby jeho transakce byly vždy spojeny s minimálními náklady a rizikem. Je proto podstatné, aby zvláště u dlouhodobějších úvěrů zkoumal vývoj kursů a měn, které jsou předmětem jeho zájmu a event. vytvářel ve svém financování rezervy na kursové ztráty.

Banky poskytují zpravidla devizové úvěry na financování dovozu a vývoz zboží a služeb a na financování rozsáhlých projektů. Úvěry se poskytují ve vybraných konvertibilních měnách s různou délkou splatnosti.

Splácení úvěrů se uskutečňuje obvykle v pololetních nebo ročních splátkách. Někdy bývá sjednána tzv. karenční doba, což je lhůta odkladu splácení úvěru. Některé půjčky jsou spláceny jednorázově po uplynutí sjednané lhůty. Úroky jsou však uhrazovány každoročně a vstupují do výnosů věřitelské banky jako zdroj zisku a dividendy. Tento typ splácení se používá většinou v případech, když poskytuje úvěr banka bance.

Čím delší je karenční lhůta, tím je delší doba pro využití úvěru. Karenční lhůtu je vždy nutné posuzovat s přihlédnutím k celkovým nákladům úvěru. Během odkladů splácení úvěru totiž dlužnická banka platí úroky z celkové sumy úvěru, což zatěžuje dluhovou službu. V současné době se projevuje ve světové praxi snaha o jednorázové splácení úvěru s delší karenční lhůtou.

2.5. Rozdělení devizových úvěrů

Devizové úvěry dle poskytovatele si můžeme rozčlenit na *dodavatelský úvěr* (je poskytován vývozcem zahraničnímu odběrateli), *úvěr poskytnutý odběratelem* (používán výjimečně - častější formu tohoto úvěru představují akontace, sjednávané při hodnotově rozsáhlých dodávkách zboží vyráběného na zakázku, u investičních celků, při realizaci velkých projektů apod.), *zprostředkovatelský úvěr* (poskytován zejména krátkodobě některými typy zprostředkovatelů - dohodci, brokery apod.), *bankovní úvěr* (úvěry poskytované obchodními bankami v různých formách), *úvěry vládní* (bývají používány jako nástroj hospodářské pomoci; poskytuje je většinou vláda průmyslově vyspělé země vládě nebo veřejné instituci země rozvojové, a to buď na základě samostatného vládního ujednání, nebo jako součást dohod o hospodářské spolupráci), *úvěry mezinárodních organizací* (získaly význam především pro financování hospodářské pomoci rozvojovým zemím).

Devizové úvěry se dají rozčlenit i na *obchodní a neobchodní*. U obchodních úvěrů rozlišujeme *úvěry dovozní*, kdy tuzemská banka financuje dovoz svého tuzemského klienta a *dovozy vývozní*, kdy se financuje zahraniční vývozce. U vývozních úvěrů se zpravidla jedná o vývoz velkých investičních celků a akcií.

Dle časového hlediska pak úvěry členíme na *krátkodobé devizové úvěry* (splatnost do 1 roku), *střednědobé* (splatnost do 4 let) a *dlouhodobé úvěry* (splatnost nad 4 roky).

Dle formy využití a vyrovnání úvěru je možné devizové úvěry rozčlenit na *zbožový devizový úvěr* a *finanční devizový úvěr*.

2.5.1. Zbožový devizový úvěr

Jedná se o čerpání (a případně i splácení) úvěru ve hmotné podobě (tzn. zboží, služby). V našich podmínkách je jeho nejběžnější podobou financování dovozu zboží a služeb, kdy čerpání úvěru je představováno

nabytím určitých hodnot v hmotné podobě s odkladnou povinností zaplatit penězi. Vyrovnání úvěrového závazku pak probíhá ve volně směnitelné měně, nejčastěji v měně, ve které byl úvěr poskytnut. Nejedná se o bankovní úvěr.

2.5.2. Finanční devizový úvěr

Jedná se o výpůjčku v penězích (devizách) s povinností jejího vyrovnání při splatnosti rovněž v peněžní formě (pouze ve zcela výjimečných případech může být sjednáno splácení finančního devizového úvěru protiodběry zboží nebo služeb). S těmito úvěry se setkáváme zejména při:

- *financování akontací a platů při dodávce (u dovozů)*
- *předfinancování dodávek zboží a služeb (u vývozů)*
- *financování stavebních prací a jiných místních nákladů souvisejících s dodávkami investičních celků na klíč (u vývozů)*
- *financování stavebních prací a jiných místních nákladů souvisejících s nákupem investičních celků na klíč (u dovozů)*
- *financování kompletačních subdodávek ze třetích zemí (dovoz i vývoz)*

3. Úvěrové zdroje

3.1. Úvěrově-devizové zdroje

Zdroji, které banky používají k poskytování úvěrů, jsou především vklady klientů (vklady na požádání, s výpovědní lhůtou, na termín). K dalším, zpravidla krátkodobým zdrojům obchodních bank patří depozitní certifikáty, což jsou cenné papíry vydané bankou. Střednědobé a dlouhodobé zdroje získává banka nejčastěji na peněžním a kapitálovém trhu emisí vlastních dluhopisů nebo formou půjček mezi bankami.

Úvěrově-devizové zdroje je možné konkrétně rozčlenit na:

- *vlastní zdroje banky*
- *úvěrové linky - většinou krátkodobé úvěry*
- *střednědobé a dlouhodobé úvěry mezi bankami*
- *podnik nakupuje od zahraničních bank bez zprostředkovatelské účasti naší banky (podmínkou souhlas ČNB)*

V souvislosti s úvěrově-devizovými zdroji je významný i tzv. eskont exportních směnek, který je považován za nástroj proexportní politiky ze strany ČNB vůči přímým vývozcům zboží. Se směnkami se setkáváme i u dovozu, s cizími i vlastními, které mohou být splatné v České republice nebo u zahraničních peněžních ústavů. Rozhodne-li se banka k avalizaci směnky (směnečný aval - rukojemství), potom v případě eventuálního neplacení primárním dlužníkem v okamžiku předložení směnky zaplatí z titulu svého závazku a pak se hojí na dlužníkovi použitím všech právních možností, které jí při tom zákon umožňuje. Např. Investiční a poštovní banka by jako kvalitního ručitele za vysoký úvěr uznala ČEZ, Preciosu, Komerční banku, Českou spořitelnu.

3.1.1. Vlastní zdroje banky)*

Jako vlastní zdroje banky mohou sloužit např. vkladové účty v cizí měně. První český peněžní ústav, který zavedl spořicí vkladové účty v cizí měně, byla Investiční a Poštovní banka (IPB). Současně banka začíná nabízet střednědobé a dlouhodobé termínované vklady v cizí měně na dobu určitou (až na pět let).

Vklady na spořicí vkladové účty v cizí měně se přijímají v amerických dolarech (USD), německých markách (DEM) a ve švýcarských francích (CHF). Výpovědní lhůta může být tři, šest nebo dvanáct měsíců.

Úrokovou sazbu vyhláší banka a její výše závisí na délce výpovědní lhůty, měně a výši zůstatku spořicího vkladového účtu. Pro vklady do výše 10 000 DEM se v současné době pohybují úrokové sazby od 4,79

do 5,22% u amerických dolarů, od 2,87 do 3,01% u německých marek a od 1,43 do 1,48% u švýcarských franků. Vklady nad 10 000 DEM se úročí (v případě amerických dolarů) 4,99% při výpovědní lhůtě tři měsíce, při dvanáctiměsíční výpovědní lhůtě 5,42%. Úroky z vkladu se po zdanění připisují pravidelně na konci každého kalendářního měsíce nebo čtvrtletí buď na běžný účet vedený v IPB v měně vkladu, nebo mohou být připisovány na spořicí vkladový účet a stávají se součástí jistiny.

Střednědobé a dlouhodobé vklady banka přijímá v amerických dolarech, německých markách, švýcarských francích, rakouských šilincích, francouzských francích a britských librách. Právnícké osoby a fyzické osoby - podnikatelé mohou vést své vklady také v ECU na dobu určitou tři, šest a dvanáct měsíců.

)*Pramen: Ekonom 15/1997, Vklady v cizí měně

3.1.2. Úvěrové linky

Specifickým zdrojem pro české obchodní banky jsou zdroje získané prostřednictvím úvěrů poskytnutých zahraničními bankami, nejčastěji v souvislosti s exportem zboží do České republiky. České obchodní banky tyto devizové úvěry nabízejí jako jednu z možností financování při konzultacích platebních podmínek. Jejich poskytnutí je vázáno na příznivé zhodnocení bonity klienta a zamýšleného projektu.

Banka může o tuto úvěrovou linku požádat zahraniční banku tím, že ji požádá o čerpání kontokorentního úvěru v běžném účtu, na němž probíhá jejich mezibankovní platební styk. Úvěrová linka je sjednávána většinou osobně při návštěvách bank, kdy se právě projednává například možnost čerpání kontokorentního úvěru, dohodne se úvěrový rámec, předmět použití, úrokové sazby, lhůta splatnosti čerpaného úvěru, odměny a poplatky, popř. platnost linky. Podobně jako banka čerpá krátkodobý úvěr u jiné banky v zahraničí, rovněž sama otevírá pro zahraniční banky úvěrové linky, v jejichž rámci poskytuje těmto bankám úvěry při financování dovozu jejich klientů.

Účelové úvěrové linky jsou určeny k financování dovozů konkrétního zboží. V těchto případech se obvykle v daném období a mezi určitými zeměmi institucionalizují jisté zvyklosti. Banky mají možnost žádat o zvýšení úvěrového rámce. Za normálních okolností banky zpravidla vyhoví, neboť zvýšení úvěru se týká vývozu jejich komitentů. Kontokorentní úvěr v úvěrové lince je revolvingový, tzn. že se stále čerpá a splácí.

3.1.3. Střednědobé a dlouhodobé úvěry

Střednědobé a dlouhodobé úvěry mezi bankami mají formu úvěru banka bance, klubového, konsorciálního a jiných alternativních syndikátních půjček. Rovněž tyto úvěry mohou být žádány a poskytovány s vazbou na konkrétní dodávky. Úvěr má v tomto případě účelový charakter a je sjednáván mezi bankami na financování vývozu nebo dovozu určitého druhu zboží nebo investičního zařízení.

Je-li takový úvěr poskytován tuzemskou bankou zahraniční bance se záměrem podporovat vlastní vývoz, může si tuzemská banka případně obstarat potřebné devizové zdroje na tuto půjčku úvěrem od jiné zahraniční banky v zemi vývozce nebo na eurotrhu. Požadovaný devizový úvěr se sjedná na stejnou lhůtu splatnosti s poskytovaným úvěrem anebo se postupně sjednávají navazující úvěry s kratší splatností.

Možnost získat střednědobý či dlouhodobý úvěr vyhledává dlužnická banka na základě kontaktů, které existují mezi bankami v různých formách, např. návštěvy reprezentantů bank, pravidelné písemné a telefonické dotazy. Nabídkami a návrhy se udržují a obnovují informace o možnostech čerpání a poskytování úvěrů. Nabídky se evidují a v případě vážného zájmu se aktualizují a zpřesňují. Na základě závazné nabídky dojde mezi bankami k jednání o konkrétních bodech úvěrové smlouvy, při kterém se všechny základní podmínky oboustranně definitivně schválí. Posledním aktem je podpis úvěrové smlouvy.

V úvěrovém ujednání bývá uváděna doložka o možnosti předčasného splácení. Pokud dlužnická banka tuto možnost hodlá využít, může

tak učinit oznámením v době, která je stanovena ve smlouvě. Pokud chce provést předčasnou úhradu půjčky po uplynutí lhůty pro oznámení záměru, požaduje věřitelská banka úhradu příslušného poplatku. Poplatek nahrazuje bance výlohy, které má s umístěním uvolněného úvěru.

4. Formy úvěrových obchodů

4.1. Používané techniky obchodů

Z hlediska techniky obchodů se mezi bankami setkáváme se stejnými formami a nástroji jako u běžných domácích úvěrových obchodů, tj. směnečný úvěr, kontokorentní úvěr, zprostředkované emisní půjčky aj. Je to přirozené, neboť úvěrový obchod je pro zahraniční banku běžným obchodem mezi ostatními.

Na zahraniční trh se obracejí podniky, případně jiné subjekty například při silné restriktivní politice ústřední banky, kdy uchazeči o úvěr nemohou být uspokojeni domácími bankami. Dalším důvodem může být i to, že na zahraničním trhu jsou často výhodnější úrokové sazby atd.

4.2. Kontokorentní a revolvingový úvěr

4.2.1. Kontokorentní úvěr

Kontokorentní úvěr souvisí velice těsně se zvláštní formou běžného účtu. Banka na tomto účtu stanoví **úvěrový rámec** nebo též **úvěrový limit**, tj. maximální hranici, pod kterou debetní zůstatek tohoto účtu nesmí poklesnout. Tím se z klasického běžného účtu stává kontokorentní účet.

Kontokorentní úvěr slouží podniku k překlenutí krátkodobého nedostatku peněžních prostředků vedených na běžném účtu. Jeho výhodou je velká pružnost čerpání potřebného množství peněžních prostředků. Proto patří mezi nejžádanější formy krátkodobého financování, i když jej peněžní ústavy poskytují za vyšší úrokové sazby. Důvodem vyšší úrokové

sazby v tomto případě je to, že co je výhodné pro podnik, je nevýhodné pro banku.

Banka nemá možnost zasahovat do objektu úvěrování ani ovlivňovat dobu, kdy k čerpání ze strany podniku dochází. Banka musí mít neustále k dispozici prostředky pro případné čerpání úvěrového rámce, které by jinak mohla výhodně využít. Proto se otevírání kontokorentních účtů brání vyšší úrokových sazeb, ale také tím, že je otevírá pouze bonitním klientům.

4.2.2. Revolvingový úvěr

Nejběžnější formou *účelových úvěrů* (jsou převážně využívány k financování krátkodobého majetku, tj. oběžných prostředků) je *revolvingový úvěr*, kdy peněžní ústav prověřuje v pravidelných dohodnutých intervalech stav úvěrovaného objektu (předmětu úvěru) a na základě zjištěného stavu upravuje vyšší poskytovaného úvěru.

4.3. Typy poskytovaných úvěrů

4.3.1. Eskontní úvěr

Při eskontním úvěru peněžní ústav odkupuje od svého klienta, jemuž úvěr poskytuje, cenné papíry s krátkou dobou splatnosti, a to před jejich zralostí.

Je samozřejmé, že banka neodkupuje tyto cenné papíry za jejich plnou hodnotu, ale sráží si diskont, tj. cenu za okamžitý převod cenných papírů na peněžní prostředky (v podstatě jde o poskytnutí převzatého úvěru). Přitom diskont vychází z **diskontní sazby**, tj. z úrokové sazby, kterou vyhláší Česká národní banka pro reeskont směnek, zvýšené o určité procento, jakožto obchodní marži komerční banky.

Reeskontem nazýváme odkup směnek Českou národní bankou od komerčních bank, které tyto směnky eskontovaly od svých klientů.

Eskont směnky, kterou je ČNB ochotna reeskontovat, je rizikově méně náročnější než eskont nereeskontovatelné směnky.

Přitom lze s peněžním ústavem realizovat *eskont jednoho cenného papíru* (řešeno speciální jednorázovou úvěrovou smlouvou) nebo *eskont více cenných papírů najednou* (pak musí klient předložit seznam těchto papírů a banka provede jejich cenzuru) nebo konečně (a to bývá nejčastější případ) *opakování eskontu různých cenných papírů* (v tomto případě vyžaduje klient na peněžním ústavu vydání úvěrového příslibu).

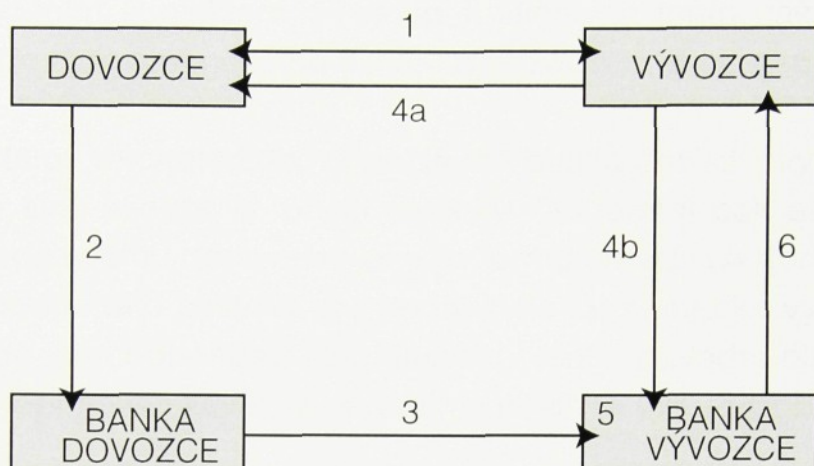
4.3.2. Negociační úvěr

Dnes, když již nejsou zahraniční operace vyhrazeny pouze úzkému okruhu organizací zahraničního obchodu, řada podniků realizuje jako součást svého hospodaření mezinárodní obchodování. Při této své činnosti se může setkat se směnkou zahraničního subjektu.

Eskont takovéto směnky bude možné provést v případě *negociačního úvěru*. Negociační úvěr se týká odkupu cizích směnek. Tento typ úvěru spočívá v tom, že kupující (v tomto případě dovozce) zajišťuje prodávajícímu (v tomto případě vývozci) již předem eskont směnky.

Budeme-li tedy vyvážet zboží a náš odběratel bude požadovat platbu formou směnky a my na jeho požadavek přistoupíme, pak tak učiníme jen tehdy, když nám zprostředkuje negociační úvěr (tj. zabezpečí nám, že jeho směnka bude proplacena formou eskontu). Je samozřejmé, že nám nemůže stačit pouhé čestné slovo odběratele a je nutné na něm vyžadovat **pověřovací list**. V pověřovacím listu banka, která eskont směnky zprostředkuje, oznamuje, že dostala od kupujícího (dovozce) neodvolatelný příkaz k odkupu dané směnky (bude-li odkup realizovat sama), případně neodvolatelný příkaz zmocnit k eskontu dané směnky jinou banku (bude-li odkup realizovat jiná banka), která se nazývá negociační banka a která může působit třeba v zemi prodávajícího (vývozce).

Průběh uzavření negociačního úvěru:

- 1) uzavření kontraktu včetně sjednání formy placení a bankovních převodů
- 2) žádost o negociaci či zprostředkování negoce směnky a dokumentů
- 3) bankovní příkaz k negociaci (realizace)
- 4a) vývoz zboží
- 4b) předložení dokumentů a směnky vystavených na banku vývozce s žádostí o jejich odkup
- 5) eskont směnky - odkup s příslušnými dokumenty
- 6) připsání výnosu směnečné částky ve prospěch vývozce

4.3.3. Akceptační úvěr

Představme si situaci, že náš odběratel, který je naším stálým zákazníkem se v poslední době o pár dní opozdil v úhradě svých závazků. Toto zpoždění bylo způsobeno druhotnou insolvencí, tzn. opožděnou platbou jeho klientů. Vzhledem k tomu, že předpokládáme, že se tato situace

může opakovat, budeme chtít náš vzájemný vztah zkvalitnit a zároveň nebudeme chtít přijít o klienta. V tomto případě ho požádáme o akceptaci směnky bonitním subjektem. Přistoupí-li klient na tento náš požadavek, může zajít do svého peněžního ústavu a požádat o akceptační úvěr.

Podstatou *akceptačního úvěru* je, že banka potvrdí svým podpisem na směnce svůj akcept, tj. přijetí směnky. Odběratel pak akceptovanou směnku předá svému dodavateli jakožto formu úhrady za dodané zboží či službu. Výhodou této směnky pro dodavatele je, že banka vystupuje vůči němu (stejně jako odběratel) jako dlužník. Není-li původní dlužník (tj. odběratel) schopen svůj závazek uhradit, je povinna tak učinit banka.

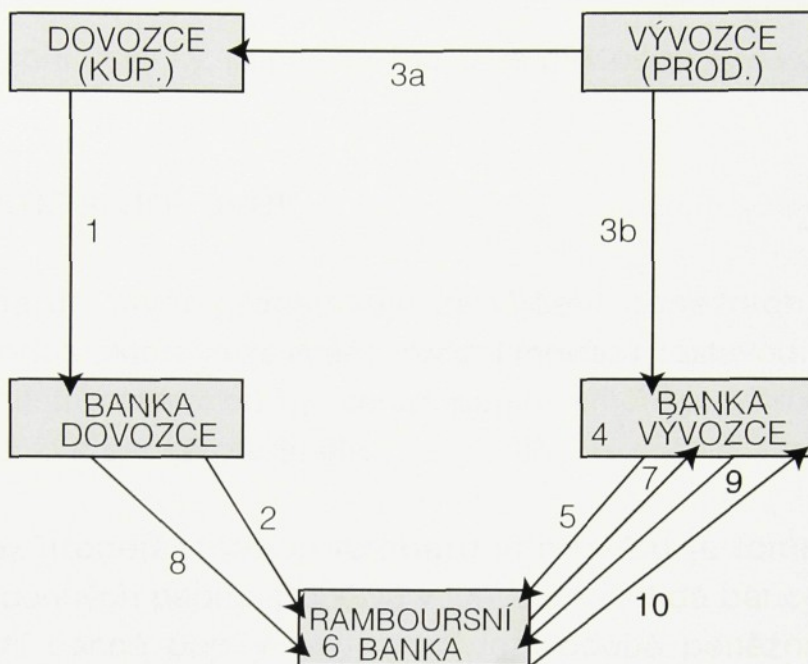
4.3.4. Ramboursní úvěr

Akceptační úvěr při zahraničních operacích má svou obdobu v ramboursním úvěru. *Ramboursní úvěr* vzniká v případě, že určitá banka (které říkáme ramboursní) akceptuje směnku, která je na ni vystavena proti předání příslušných dokumentů.

Podstata tohoto úvěru spočívá v tom, že dovozce dohodne (ještě před uzavřením obchodu s vývozcem) s ramboursní bankou možnost akceptace směnky. Jestliže banka akcept schválí, pak je jí předložena směnka, kterou nejčastěji vystavuje exportér (může ji však vystavit i importér), aby na ni svůj akcept vyznačila. Jakmile tak učiní, je povinna v případě, že importér není schopen dostát svým závazkům, tyto závazky uhradit z vlastních zdrojů.

Vzhledem k této skutečnosti uzavírá ramboursní banka s dovozcem úvěrovou smlouvu, aby v případě, že musí uhradit dlužnou částku vyplývající z akceptu směnky, výši mohla vymáhat na importérovi. Z těchto důvodů je samozřejmé, že banka bude pečlivě zvažovat, kterému ze svých klientů takovou službu může poskytnout, a také do jaké směnečné částky bude ochotna u jednotlivého klienta jít.

Průběh uzavření ramboursního úvěru:

- 1) žádost dovozce o zprostředkování ramboursního úvěru
= akceptace směnky u ramboursní banky
- 2) žádost banky dovozce o ramboursní úvěr
- 3a) vývoz zboží
- 3b) předání směnky a dokumentů k zásilce
- 4) prověření dokladů (formální a věcná kontrola)
- 5) odeslání dokumentů a směnky ramboursní bance
- 6) akcept směnky
- 7) vrácení směnky (akceptované) bance vývozce

- 8) poukaz směnečné částky před dospělostí směnky
- 9) předložení směnky k proplacení
- 10) zaplacení směnky, připsání výnosu ve prospěch vývozce

4.3.5. Lombardní úvěr

Lombardní úvěr představuje zapůjčení peněžních prostředků na krátké období, které je zajištěno likvidní movitou zástavou. Touto likvidní movitou zástavou mohou být cenné papíry, směnky, pohledávky a faktury, ale i zboží a cenné předměty.

Nejrozšířenější formou lombardního úvěru je lombardní úvěr na zástavu cenných papírů. Spočívá v tom, že klient dá bance do zástavy svoje likvidní cenné papíry, aby získal krátkodobě peněžní prostředky. Výhodou pro klienta je to, že nemusí své cenné papíry prodávat. V případě nesolventnosti klienta je zástava velmi rychle zpeněžitelná na kapitálovém trhu.

Specifickou formou lombardního úvěru na zástavu cenných papírů je lombardní úvěr na směnky. K této formě úvěru sahá podnik tehdy, když potřebuje peněžní prostředky na krátkou dobu a nemá zájem směnky, které dává do zástavy, v daném okamžiku eskontovat (například, když by diskont v daném okamžiku byl příliš vysoký).

Existují však i podniky, které ve svém portfoliu nemají ani směnky ani cenné papíry, aby je mohly dát do zástavy. Mají však zboží. Těmto podnikům může banka poskytnout lombardní úvěr na zboží. Pro účel krytí tohoto úvěru je vhodné zboží, s nímž se obchoduje na komoditních burzách, neboť je možné dané zboží na těchto trzích snadno prodat. Vývoj tohoto úvěru v zemích s tržní ekonomikou však doznal té změny, že je možné zastavovat i zboží, které se na burzách neobchoduje.

Zboží do zástavy se do banky nepředává fyzicky, ale obvykle se

skladuje odděleně od ostatního zboží u dlužníka nebo ve veřejném skladišti na jméno věřitele, tedy banky. Je-li zboží uskladněno ve veřejném skladišti, vydává se dlužníkovi část skladního listu, která se nazývá **warant** a na niž lze sjednat úvěr. Druhá část skladního listu zůstává majiteli zboží. Bude-li chtít majitel zboží s ním disponovat, musí ve skladišti předložit oba díly skladního listu.

Může se stát, že zboží je teprve nebo už na cestě. V takovém případě se dá bance do zástavy indosovaný **konosament** (v případě, že zboží cestuje po vodě) nebo **nákladní list** (v případě, že zboží je přepravováno po silnici) či **železniční list** (v případě, že je převáženo po železnici).

Méně obvyklým případem lombardního úvěru je lombardní úvěr na faktury a účetní pohledávky, který ve své podstatě představuje jednak úvěr na pohledávky, které teprve vznikají (tj. úvěr na faktury), a jednak úvěr na již existující pohledávky, které odběratel uznal (úvěr na účetní pohledávky). V případě tohoto druhu lombardního úvěru předkládá podnik po sepsání úvěrové smlouvy jednotlivé faktury. Zároveň s bankou sepíše smlouvu o cesi, na základě které dochází k postoupení klientovy pohledávky na peněžní ústav.

4.3.6. Ručitelský (avalový) úvěr

Ručitelský neboli avalový úvěr představuje potvrzení (záruku) banky, že zákazník svůj závazek vůči třetí osobě (nebo více osobám) je schopen splnit. Vzhledem k tomu, že se banka při této formě úvěru zaručuje za cizí závazky, poskytuje jej pouze vybraným klientům.

5. Zvláštnosti zahraničních úvěrových obchodů

5.1. Úvěrová rizika

Mezi hlavní rizika, kterým jsou vystaveni vývozci, patří rizika možného nezaplacení vývozního úvěru ze strany zahraničního kupujícího.

Nejrizikovější je *nezaplacení v důsledku politické a ekonomické situace země*, ze které má být úhrada provedena. Rizika se projevují především zastavením transferu plateb v důsledku politických událostí (např. válek, občanských nepokojů, devizových omezení, odebrání dovozních nebo vývozních licencí, přírodních katastrof). Takové projevy rizik znamenají časově limitovanou nebo i trvalou nedostupnost inkasa za kontrakty z celé dané země. Taková **rizika** se nazývají **teritoriální** a mohou se projevit jak u krátkodobých vývozních úvěrů (s dobou splatnosti do jednoho roku), tak především u dlouhodobých úvěrů (s dobou splatnosti delší než 1 rok). Teritoriální rizika jsou většinou kombinována s dalšími riziky plynoucími z ekonomické situace zahraničního kupujícího, z jeho možné platební neschopnosti v důsledku bankrotu či vyrovnání nebo z platební nevůle. Pro tato rizika se užívá souhrnný pojem dlouhodobá **komerční rizika**.

Poskytnutí úvěru je obecně spojeno s určitým *úvěrovým rizikem*. Tzn., že banka nese riziko, že zákazník v dohodnuté době nesplatí úvěr, neuhradí úrok a další výlohy. Úvěrová rizika trvají celou dobu úvěrového vztahu. Vedle rizik, která vyplývají pro banku jako věřitele z nedostatečného zhodnocení bonity dlužníka a z možnosti porušení smluvních vztahů během trvání úvěru, mohou dopadat na banku i další rizika, která nemusí být spojena přímo s hospodařením jejího komitenta. Patří k nim např. **inflační riziko**, které má za následek zmenšení reálné hodnoty zejména dlouhodobých úvěrových aktiv banky. Lze sem přiřadit i **úrokové riziko** v případech, kdy na finančním trhu dochází k vzestupu úrokových sazeb a banka si musí k financování dříve poskytnutých a níže úročených půjček obstarávat dražší peněžní zdroje.

V případě devizových úvěrů však nese dlužník navíc ještě **kurzové riziko** (riziko nepříznivého dopadu změny devizového kurzu). Při splatnosti úvěru musí dlužník zaplatit tolik jednotek domácí měny, kolik je třeba k nákupu příslušné cizí měny při aktuálním devizovém kurzu. Znamená to, že při poklesu kurzu domácí měny musí klient (dlužník) při splácení úvěru zaplatit vyšší protihodnotu v tuzemské měně. Pokud je platba i splátka ve stejné měně, snižuje se kursové riziko. A naopak klienti, kteří hodlají pokrýt splátky devizového úvěru korunovými příjmy, jsou vystaveni kursovému riziku a z hlediska zajišťování patří do kategorie spekulantů. Tyto fir-

my spekulují na pevný devizový kurs nebo dokonce na devalvaci české koruny.

5.1.1. Teritoriální rizika

Teritoriálním rizikem je nezaplacení vývozního úvěru z důvodu mimořádných a nahodilých událostí v zemi, do níž se vyváží, nebo v zemi, z níž má být pohledávka uhrazena, nebo ve třetí zemi.

EGAP (Exportní a garanční pojišťovací společnosti) v loňském roce

pojišťoval zejména vývoz do vysoce rizikových oblastí a zemí, ať už se jedná o Blízký východ nebo bývalé socialistické země včetně Ruska a Jugoslávie. Do budoucna se jeví jako žádoucí rozšiřování okruhu zemí na státy jihovýchodní Asie a Jižní Ameriky. EGAP je podle pojistných podmínek povinen vyplatit plnění při vzniku těchto událostí:

- platební potíže vyvolané politickými událostmi v zemi sídla kupujícího, jako je válka, revoluce, povstání apod.,
- nemožnost transferu úhrad vývozního úvěru v důsledku vážných potíží země sídla kupujícího, vyhlášení její platební neschopnosti, zavedení moratoria na platby nebo devizového režimu, který omezuje transfery do

zahraničí,

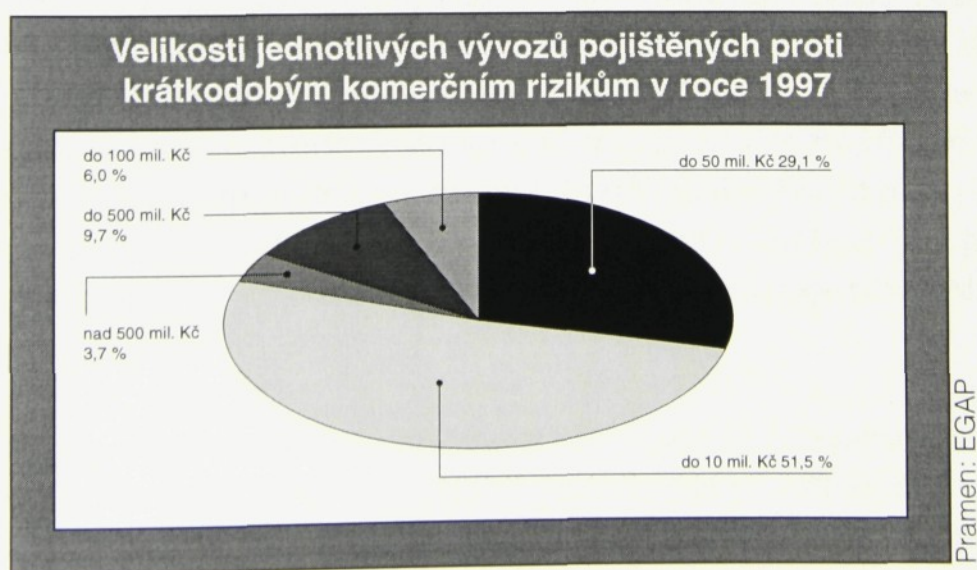
- nemožnost zaplacení pohledávky v důsledku administrativních rozhodnutí orgánů státu kupujícího nebo státu, jehož prostřednictvím se realizují platby vývozního úvěru,
- přírodní katastrofa, v jejímž důsledku nebyla zaplacená pohledávka.

5.1.2. Komerční rizika

U komerčních rizik se EGAP zabývá i pojištěním tuzemských pohledávek, tedy kontraktů mezi domácími podnikateli, a rizik vyplývajících z nezaplacení tuzemskými kupujícími.

Pojistné se vyplácí v případě platební neschopnosti zahraničního kupujícího doložené jeho konkurzním řízením, soudním nebo mimosoudním vyrovnáním mezi kupujícím a vývozcem.

Rozhodující část loni pojištěných vývozů tvořily vývozy do 10 mil. Kč. Nejednalo se tedy o složité investiční celky, ale o pojištění mohli žádat i malí a střední exportéři.

5.1.3. Zajištění proti ztrátám vzniklých změnou kursu

Z hlediska kurzového rizika můžeme příjemce devizových úvěrů rozdělit do dvou skupin. V první jsou subjekty, které mají kurzové riziko devizového úvěru pokryto budoucím inkasem v dané cizí měně. Jedná se o exportéry, kteří devizové inkaso v budoucnosti použijí k splácení devizového úvěru. Změna kurzu české koruny vůči jiným měnám nemá vliv na jejich hospodářský výsledek.

V druhé skupině jsou subjekty, kteří nemají kurzové riziko devizového úvěru pokryto budoucím příjmem v cizí měně. Jedná se například o výrobce, kteří dodávají na tuzemský trh. Předpokládají, že devizový úvěr budou splácet nákupem cizí měny za budoucí příjem v české koruně. Vzhledem k budoucí transakci nákupu cizí měny za české koruny za nyní neznámý kurz jsou vystaveni kurzovému riziku. Změna kurzu české koruny vůči jiným měnám má vliv na jejich hospodářský výsledek. Při devalvaci, resp. zhodnocení koruny nižší než původně uvažované budou mít dodatečný zisk a při devalvaci koruny vyšší než původně uvažované budou mít dodatečnou ztrátu.

Pravděpodobnost ztrát vzniklých změnou kursu je možné zajistit tzv. **termínovanými operacemi**. Podstata termínové operace je jednoduchá: je to vlastně kontrakt - dohodnut dnes - na koupi či prodej určitého aktiva (jak fyzického, např. ropy, obilí, zlata či jiné komodity nebo zboží, tak finančního, např. cenného papíru, měny atd.) v budoucím časovém termínu za dnes stanovenou cenu. Pokud jsme uzavřeli termínový kontrakt na koupi, jde o závazek převzít předem stanovené množství předmětného aktiva v předem dohodnutém budoucím termínu (např. za 6 měsíců) a za předem dohodnutou cenu. Pokud jsme uzavřeli termínový kontrakt na prodej, zavázali jsme se aktivum, ke kterému se kontrakt váže, v termínu splatnosti dodat.

Konkrétně mezi termínované operace, kterými je možné se zajistit (u většiny podniků prostřednictvím banky, popřípadě prostřednictvím jiného subjektu mezibankovního trhu), patří celosvětově tzv. **forwardy, futures a swapy**. Další zajištění je možné pomocí **opcí**, které jsou však v domácích

podmínkách řádově dražší a příliš se nevyužívají.

Podstatou **forwardu** je kontrakt mezi kupujícím a prodávajícím na prodej a nákup předem sjednaného aktiva (například nákup korun za marky) v budoucnosti s tím, že se cena dohodne v okamžiku sjednání obchodní smlouvy. Reálně se však kontrakt uskuteční v budoucnosti. Forwardová smlouva je závazná pro obě strany.

Poskytnutí devizového úvěru s nízkou úrokovou mírou firmě, která očekává korunové příjmy, a která se zajišťuje pomocí měnového forwardu, je ovšem ekvivalentní poskytnutí korunového úvěru s vysokou úrokovou mírou. Příčinou je kurs forwardu, který v sobě skrývá úrokový diferenciál. Jinými slovy, kurs forwardu spolkl úrokový diferenciál.

Futures představuje stejně jako u forwardu závazek kupujícího koupit dané aktivum k určenému datu za předem stanovenou cenu a závazek prodávajícího prodat dané aktivum za stejných podmínek. Rozdíl mezi forwardem a futures je však v trzích, na kterých se s jednotlivými deriváty obchoduje. Zatímco s forwardy se obchoduje pouze na OTC trzích, s futures se obchoduje výhradně na burzách (opční a termínové burzy).

V České republice se také používají **swapy**. Jedná se o kombinace spotové a termínované operace, jejímž principem je okamžitý nákup a prodej na termín, popřípadě okamžitý prodej a nákup na termín. V podstatě jde o dohodu dvou stran o vzájemných platbách, které se periodicky opakují (jednoduše lze říci, že se jedná o *několikanásobné opakování forwardových operací*). Jejich nejvýhodnější použití pro běžného klienta je na vykrytí momentálního nedostatku jedné měny měnou jinou s tím, že se zajistí, aby nevznikla ztráta z pohybu kursu či úrokových sazeb.

Opce narozdíl od výše jmenovaných instrumentů dává vlastníkovy opce právo (tedy ne povinnost) k nákupu nebo prodeji určitého aktiva k určitému dni nebo po určitou dobu v budoucnosti za stanovenou cenu (bazická cena) a závazek prodávajícího opce prodat nebo koupit dané aktivum za stejných podmínek. Podmínky kontraktu jsou popsány ve smlouvě. S opcemi se obchoduje jak na trzích OTC tak na burzách.

Podle druhu podléhajícího aktiva je možné rozdělit opce na opce na spotové aktivum (vlastník opce má právo přímo na nákup nebo prodej daného aktiva) nebo opce na futures (vlastník opce má právo na nákup či prodej aktiva prostřednictvím futures).

5.1.4. Příklad ochrany před kurzovým rizikem)*

Podnik se rozhodne pro zajištění devizového úvěru prostřednictvím měnového forwardu v okamžiku čerpání úvěru. V tomto případě již od okamžiku čerpání úvěru až do jeho splacení není vystaven kurzovému riziku. Na druhé straně však takové zajištění je drahé, neboť z hlediska úrokových měr způsobuje jakoby transformaci devizového úvěru na korunový úvěr.

Například předpokládejme, že podnik čerpal jednoletý devizový úvěr 1 mil. DEM s dohodnutou úrokovou mírou 7% (4% plus riziková prémie 3%). Dnešní spotový měnový kurz činí 19,00 Kč/DEM, tj prodejem 1 mil. DEM na spotovém trhu obdrží 19 mil. Kč. Splátka za rok činí 1,07 mil DEM.

Dnes podnik sjednal jednoletý měnový forward na částku 1,07 mil. DEM. Forwardový kurz jednoletého měnového forwardu u úrokových měr podle tabulky spotových hodnot činí 20,83 Kč/DEM, neboť $19,00 \times (1 + 0,14)/(1 + 0,04) = 20,83$. Znamená to, že za rok obdržíme 1,07 mil. DEM a zaplatíme 22,29 mil. Kč ($1,07 \times 20,83$). Potom efektivní úroková míra devizového úvěru včetně zajištění činí 17,3%, neboť $22,29/19 - 1 = 0,173$.

Tato úroková míra je téměř shodná s úrokovou mírou korunového úvěru. Je tedy zřejmé, že zajištění kurzového rizika devizového úvěru způsobuje transformaci úrokové míry devizového úvěru na úrokovou míru korunového úvěru.

Ve skutečnosti bude efektivní úroková míra devizového úvěru včetně zajištění vyšší než 17,3%, protože zajištění neuvažovalo rozpětí, které marketmakeři (banky) na forwardový kurz pro své klienty aplikují.

Situace je poněkud odlišná v případě, že se podnik rozhodne pro dodatečné zajištění úvěru. Například po 180 dnech od počátku čerpání devizového úvěru činí spotový měnový kurz 19,60 Kč/DEM. Potom forwardový kurz dodatečně sjednaného forwardu činí 20,56 Kč/DEM, neboť $19,60 \times (1 + 0,14 \times 180/360) / (1 + 0,04 \times 180/360) = 20,56$. Znamená to, že při splatnosti forwardu podnik obdrží 1,07 mil. DEM a zaplatí 22,00 mil. Kč ($1,07 \times 20,56$). Potom efektivní úroková míra devizového úvěru včetně zajištění činí 15,9%, neboť $22,00/19 - 1 = 0,159$. Tato úroková míra je skutečně nižší než úroková míra korunového úvěru.

)* Pramen: Ekonom 4/1998, Zajišťování s mizivým účinkem?, J. Jílek, ČNB

5.2. Úroky v rozvinutých tržních ekonomikách

Světový obchod se zbožím se uskutečňuje za rozdílných platebních podmínek. Obchod s hotovými průmyslovými výrobky je prováděn většinou na úvěr, v případě velkých strojírenských dodávek (zařízení) vesměs na úvěr dlouhodobý s akontací 10 až 15, ojediněle i 20%. Polotovary pro další průmyslové zpracování jsou zpravidla obchodovány při podmínce odkladu platby o 60 až 180 dnů, výjimečně až 9 měsíců. Ve většině rozvinutých tržních ekonomik překrývají státní a polostátní instituce časový od-sun výnosu z vývozu poskytnutím překlenovacího úvěru za výhodných ú-rokových podmínek současně s pojištěním úvěrových rizik. Avšak prakticky všichni dovozci ve světě se v souvislosti s platbou za dovoz ze zahraničí obracejí na bankovní sektor a získávají potřebné prostředky za tržní ú-rokové sazby, jež oscilují v pásmu klíčových úrokových sazeb stanovených ústředními bankami. Vývoj uvedených sazeb je důležitý především pro do-vozce zboží pro spotřebu a pro další výrobní užití.

Nejtypičtější z tržních úrokových sazeb - tříměsíční peníze - v roce 1996 podle Rakouské národní banky (Monatsbericht 12/96) v USA a v Japonsku stagnovala, ve Švýcarsku stoupala, v ostatních západoevrop-ských zemích klesala.

země	1/96	6/96	11/96	2/97	5/97	8/97	11/97	1/98
tržní úrokové sazby na tříměsíční peníze ve vybraných zemích (v % p.a.)								
USA	5,46	5,51	5,45	5,8	5,7	5,6	5,6	5,3
Japonsko	0,42	0,5	0,42	0,6	0,8	0,9	1,1	0,9
SRN	3,52	3,34	3,15	2,9	2,9	2,95	3,3	3,5
Francie	4,63	3,91	3,4	3,1	3,0	3,0	3,3	3,2
Velká Británie	6,35	5,84	6,33	6,25	6,55	7,1	7,35	7,2
Itálie	9,85	8,52	7,23	7,8	7,35	6,9	7,0	5,9
Kanada	8,47	4,8	2,98	3,8	3,9	3,8	3,7	3,6
Nizozemsko	3,25	2,9	2,97	3,1	3,2	3,3	3,5	3,4
Španělsko	8,83	7,26	6,68	6,5	6,3	6,4	6,5	5,5
Švédsko	8,26	5,87	4,56	4,6	4,7	5,15	5,8	4,5
Švýcarsko	1,7	2,6	1,9	1,5	1,5	1,75	2,0	*
dlouhodobé úroky (výnosy desetiletých státních obligací - v %)								
USA	5,65	6,91	6,2	6,7	6,55	6,5	6,35	6,5
Japonsko	3,14	3,25	2,76	3,2	3,25	3,4	3,6	3,2
SRN	5,89	6,56	5,86	6,0	6,2	6,2	6,4	6,6
Francie	6,44	6,55	5,83	5,95	6,2	6,2	6,4	6,1
Velká Británie	7,55	8,2	7,69	7,9	8,3	7,95	8,0	7,9
Itálie	10,43	9,57	7,69	8,2	8,2	8,2	8,4	7,2
Kanada	6,69	7,44	5,64	6,5	6,7	6,7	6,15	6,5
Nizozemsko	5,87	6,47	5,76	6,25	6,3	6,4	6,6	6,3
Španělsko	*	*	*	7,35	7,55	7,5	7,65	7,2
Švédsko	8,22	8,34	7,26	7,5	7,8	7,7	7,8	7,5
Švýcarsko	3,91	4,35	3,68	3,8	3,9	4,1	4,3	*

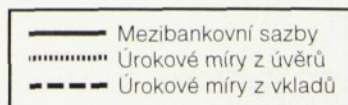
Prameny k tabulce:

Monatsbericht, Österreichische Nationalbank, 12/96 (údaje za rok 1996 jako průměr daného časového údobí); Acceleration, Credit Lyonnais, January 1997 (předpověď pro rok 1997); Consensus Forecast, January 1997 (předpověď pro rok 1998 jako průměr 13 až 25 nezávislých prognóz v závislosti na dané zemi).

5.3. Rozdíly úrokových sazeb vybraných států

Znalost rozdílů ve vývoji úrokových sazeb je jednou z prvořadých informací pro rozhodování mezinárodního kapitálu o jeho směřování. Je to i jedna ze základních informací pro rozhodování, kde si vypůjčit. Tomu všemu předchází důkladná analýza řady faktorů interní i externí povahy, která bere v úvahu nejen časové, ale také prostorové hledisko. Jde zejména o rozdíly v míře ekonomického růstu, v uplatňované měnové politice, ve vývoji směnných relací a další. Mimořádně významná je struktura mezinárodních úrokových sazeb. Je to proto, že jejich význam může být pohotově kvantifikován. Tyto informace si ve většině případů nezjišťují klienti, ale zjišťuje je pro ně jejich banka.

Průběžně je sledován úrokový diferenciál, který je definován jako rozdíl mezi domácími a zahraničními úrokovými sazbami. V uváděných grafech je počítán jako rozdíl oproti váženým průměrům sazeb Německa a USA.

Pramen: Economic Bulletin for Europe, UN 12/1997

V tabulce na následující straně jsou znázorněny průměrné úrokové sazby v České republice.

	1993	1994	1995	1996	1997		
					1.Q	1.-2.Q	1.-3.Q
Průměrné úrok. sazby							
- z úvěrů	14,08	13,11	12,80	12,54	11,98	13,03	13,12
- z vkladů	7,02	7,06	6,96	6,79	6,65	7,56	7,68
- marže	7,06	6,05	5,84	5,75	5,33	5,47	5,44
Prům. úroková míra z nových úvěrů	14,94	12,98	13,24	13,42	13,58	16,01	16,08
Průměrná úrok. míra z mezibankov. vkladů (PRIBOR)							
7denní	10,74	8,46	10,87	12,05	12,49	21,26	19,35
3měsíční	13,15	9,14	10,95	12,02	12,38	16,03	15,84
6měsíční	13,95	9,26	10,96	11,96	12,10	14,49	14,76

Pramen: ČNB, Zpráva o měnovém vývoji v ČR
 (leden-září 1997)
 Měsíční bulletin ČNB 12/1997

5.4. ČR a zahraniční úvěrové obchody

Devizové úvěry se v České republice staly neobyčejně populární. Během uplynulých čtyř let se jejich hodnota zvýšila z 25,6 mld. Kč (leden 1994) na 215,1 mld. Kč (listopad 1997). V listopadu 1997 již představovaly 19,4% veškerých úvěrů obchodních bank.)*

V minulosti probíhalo opatřování devizových zdrojů od zahraničních bank převážně formou účelových a neúčelových úvěrových linek a střednědobých půjček vedených v účtu. Obchody prováděla Československá obchodní banka jako banka pověřená a specializovaná na operace se zahraničím. Dnes se do těchto obchodů zapojují i ostatní devizové banky. V praxi českého zahraničního obchodu se dnes nejčastěji setkáváme s devizovými úvěry při financování dovozů.

K růstu otevřenosti české ekonomiky, který se projevil prudkým nárůstem dovozu a změnou teritoriální a komoditní struktury vývozu, přispěla liberalizace zahraničního obchodu. České podniky přeorientovaly své vývozy na trhy průmyslově vyspělých států a zaměřily se především na trh Evropské unie. Hlavním problémem vývozu na trhy průmyslově vyspělých států je však obrovská konkurence a fakt, že se jedná o trhy převážně saturované. Trhy našich bývalých obchodních partnerů, tj. bývalých socialistických zemí, sice zdaleka saturovány nejsou, ale kupní síla

obyvatelstva je nízká a obchodování s těmito partnery je poměrně riskantní.

Do poloviny roku 1995 měli vkladatelé u bank a poboček v rámci ČR (kromě ČNB) uloženo více devizových prostředků, než banky a pobočky poskytly devizových úvěrů klientům. Přebytek devizových prostředků banky ukládaly v zahraničních bankách. Český bankovní sektor byl vůči zahraničním bankám čistým věřitelem. Tento přebytek se však s růstem poptávky po devizových úvěrech postupně snižoval, až v polovině roku 1995 zcela zmizel. Poté naopak devizové úvěry převyšovaly devizové vklady. Český bankovní sektor je od té doby vůči zahraničním bankám čistým dlužníkem.

Nedostatek domácích devizových prostředků bank se postupně od poloviny roku 1995 zvyšoval, až v dubnu 1997 dosáhl maximální hodnoty 70 mld. Kč. Květnové měnové turbulence vyvolaly obavu fyzických a právnických osob z možného znehodnocení korunových prostředků devalvací koruny. Jejich reakcí byla konverze korunových vkladů ve výši 25 mld. Kč v květnu a 6 mld. Kč v červnu na devizové vklady. Konverze způsobily náhlé snížení nedostatku devizových prostředků a banky mohly poskytovat nové devizové úvěry, které se skutečně dále zvyšovaly. K jejich růstu přispěly i devizové intervence centrální banky, neboť v roce 1997 centrální banka prodala obchodním bankám více devizových prostředků, než od nich nakoupila.

)*Pramen: Ekonom 4/1998, Zajišťování s mizivým účinkem?, J. Jílek, ČNB, str. 63

5.4.1. Program PHARE v ČR

PHARE zahájilo v říjnu 1992 systém malých půjček. Byl realizován Bankou Bohemia, soukromou bankou s 20 pobočkami ve významnějších českých městech. Byl zaměřen na malé a střední podniky a realizován přes pobočky Banky Bohemia. V první fázi se jednalo o půjčky do výše 300 tisíc Kč, ve druhé o půjčky do výše 1 milionu Kč. Doba návratnosti byla tři roky a výše úroku 2% nad diskontní sazbou, což znamenalo asi 10%.

Pro tento systém Program uvolnil v období říjen 1992 - březen 1994 104 miliony Kč. Dosud byly prostředky použity na půjčky 374 podnikatelům ve všech částech země. Program v bance Bohemia byl v dubnu 1994 zastaven.

Další fáze systému malých půjček byla zahájena v Agrobance od 1. července 1994, s určením pro podnikatele v okresech Louny, Znojmo, Nový Jičín, Bruntál a Šumperk. Vyčleněné prostředky jsou 34 miliony Kč.

Na úvěrové a záruční projekty pro rozvoj malého a středního podnikání uvolnila Evropská unie prostřednictvím PHARE 7,5 milionů ECU (v letech 1990-1994), z nichž bylo do 1. poloviny roku 1994 využito 6 milionů. Pro systém malých půjček byla plánována suma 3 milionů ECU, která byla zvýšena na 4 miliony, z této sumy jsou už 4 miliony využity. Hlavními obory činnosti, na které byly dosud poskytnuty úvěry v rámci programu PHARE, jsou drobná kovovýroba, výroba potravin a nápojů, textilní a oděvní výroba, dřevovýroba, tiskařská výroba, výroba a zpracování skla a keramiky, stavební výroba, údržba, opravy a prodej motorových vozidel, opravy spotřebního zboží, autodoprava, pohostinství a ubytování, maloobchodní a velkoobchodní činnost.

Na záruční projekty bylo vyčleněno 3,5 milionu ECU. Částka 2 miliony ECU byla předána Českomoravské záruční a rozvojové bance. Do září 1993 bylo poskytnuto 54 garancí v celkové hodnotě 68,4 milionů Kč. Banka poskytuje garance do 75% z úvěru do 10 milionů Kč. 36,4% všech poskytnutých záruk směřovalo do průmyslové výroby, 21,9% do oblasti služeb. Prostředky ve výši 1,5 milionu ECU byly převedeny do systému malých půjček.)*

)*Pramen: Podpora podnikání s důrazem na malé a střední podniky, J. Matějková, Victoria Publishing, 1994

5.5. Investiční a poštovní banka

5.5.1. Příklad devizového úvěru u IPB

Investiční a Poštovní banka poskytuje zahraniční devizové úvěry na dovoz zboží, které podle doby splatnosti člení na:

- krátkodobé úvěry (do 1 roku), které jsou poskytovány zejména na dovoz spotřebního zboží,
- střednědobé úvěry (na 2 - 4 roky), jsou poskytovány na dovoz zboží investičního charakteru,
- dlouhodobé úvěry (na 5 - 7 let), rovněž jsou určeny na dovoz zboží investičního charakteru.

Devizové úvěry u IPB lze čerpat na financování dovozu z těchto zemí:

- SRN •
- Rakousko •
- Velká Británie •
- Francie •
- Nizozemí •
- Belgie •
- Itálie •
- Švýcarsko •
- Portugalsko •
- USA •
- Japonsko •

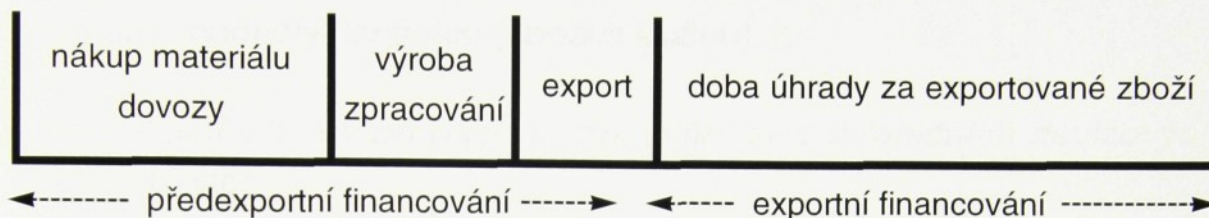
Na základě individuálních žádostí lze však úvěrem pokrýt dovoz i z jiných než výše uvedených zemí.

Konkrétní informace o možnostech čerpání účelových devizových zdrojů v jednotlivých teritoriích jsou znázorněny v následující tabulce.

Země	Měna	Charakter úvěru	Min. suma
Německo	DEM	1/2 roku - 1 rok 3 - 5 let	0,5 mil. DEM 0,3 mil. DEM
Rakousko	ATS	1 rok 2 - 5 let	1 mil. ATS 2,5 - 5 mil. ATS
Belgie	BEF, DEM, USD, ECU	3 - 5 let	3 mil. BEF
V. Británie	GDP, USD, DEM	3 - 5 let	50 tis. USD
Nizozemí	NLG, DEM, USD	2 - 5 let	500 tis. NLG
Švýcarsko	CHF	2 - 5 let	100 tis. CHF
Francie	FRF, USD, DEM, CHF, JPY	2 - 5 let	1 mil. FRF nebo ekv. 200 tis. USD
Portugalsko	USD	6 měs. do 2 let 2 - 5 let	30 tis. USD 50 tis. USD 100 tis. USD
Kanada	USD	2 - 5 let	100 tis. USD

5.5.2. Předexportní a exportní financování (IPB)

K podpoře exportu českých výrobků IPB zavedla a nabízí svým klientům dva produkty podle tohoto schématu:

Předexportní financování je úvěrové zajištění předvýrobního a výrobního procesu před exportní dodávkou na základě exportního kontraktu. Prostředky lze poskytnout v rozsahu 60 - 80% hodnoty kontraktu a jsou použitelné pro nákup surovin, materiálů a subdodávek z tuzemska a zahraničí a pro financování vlastního výrobního (zpracovacího) procesu.

Exportní financování (na rozdíl od předexportního) slouží k zajištění finančních potřeb vývozce (dodavatele) k překrytí období mezi realizací dodávky a okamžikem úhrady dovozcem ze zahraničí. Produktem, který IPB nabízí, je konkrétně exportní odběratelský úvěr středně- až dlouhodobý.

5.5.3. Úvěrové linky u IPB

Základní podmínky, které platí při poskytování úvěrů ze zahraničních úvěrových linek u IPB, jsou tyto:

- střednědobé úvěry lze získat na financování dovozu zboží investičního charakteru (stroje, výrobní technologie ap.), event. služeb s tím spojených;
- krátkodobé úvěry lze poskytnout i na dovoz spotřebního zboží;
- zahraniční banka obvykle připouští v kontraktu určitý podíl zboží, které není vyrobeno v zemi, jejíž banka poskytuje úvěr; výše tohoto povole-

ného cizího obsahu se v jednotlivých teritoriích liší (maximální limit je 50%);

- úvěr v rámci zahraniční úvěrové linky se obvykle poskytuje u krátkodobého financování na 100% a u střednědobého financování maximálně na 85% hodnoty kontraktu (zboží a služeb).

Hlavní výhody při poskytování úvěrů ze zahraničních devizových linek jsou tyto:

- Úvěr ze zahraničních devizových zdrojů je i po započtení poplatků spojených s těmito zdroji levnější než korunový úvěr - úroková sazba se pohybuje v současné době mezi 7 - 10%, v případě bonitního klienta lze docílit sazeb i pod 7%.
- Není třeba obstarávat bankovní záruku.
- Dochází k urychlení zahraničního platebního styku, zahraniční banka platí vývozci zboží ihned po obdržení nezbytných dokumentů o dodání zboží.

Žádost o tento typ úvěru u IPB musí obsahovat následující údaje:

- *obchodní název a adresu firmy dovozce;*
- *obchodní název, adresu a bankovní spojení vývozce;*
- *popis dováženého zboží;*
- *hodnotu dovozu, resp. požadovaného úvěru, a měnu - Dovozní devizové úvěry umožňují zpravidla financovat nejvýše 85% hodnoty dovozního kontraktu. Zbývající neúvěrovanou část hradí dovozce částečně platbou předem po podpisu kontraktu a částečně ihned po dovozu. V souladu s přáním odběratele je možné sjednat i 100% financování.;*
- *požadovanou délku úvěru;*

- *přibližný termín čerpání úvěru.*

Výše úrokových sazeb závisí na podmínkách rámcově úvěrové dohody Investiční a Poštovní banky, a. s., se zahraniční bankou, na délce úvěru a na vývoji úrokových sazeb na světových trzích. Úrokové sazby pro tuto formu devizových úvěrů jsou však nižší než sazby platné pro korunové úvěry.

Podmínky splácení úvěrů, úroků a poplatků vyplývají z podmínek rámcově úvěrové dohody Investiční a Poštovní banky, a. s., se zahraniční bankou. Úvěr se obvykle splácí v pololetních intervalech a úroky v pololetních nebo čtvrtletních intervalech.

5.5.4. Podmínky poskytování devizových úvěrů u IPB

Součástí každé smlouvy o devizovém úvěru uzavírané za účelem poskytnutí devizového úvěru mezi Investiční a Poštovní bankou a podnikatelem jsou podmínky pro poskytování devizových úvěrů IPB.

Základními předpoklady pro uzavření devizového úvěru u této banky je povinnost dlužníka prokázat a předložit IPB písemné doklady o tom, že:

- a) je oprávněn podnikat;
- b) je předpoklad, že bude schopen na základě svého podnikatelského záměru v dohodnutých termínech uhradit úroky a ostatní závazky vyplývající ze smlouvy o úvěru a úvěr splatit;
- c) vlastní svůj obchodní majetek v dobrém, tržně zhodnotitelném stavu, bez právních závad, nároků třetích osob a bez věcných práv třetích osob.

Předpokladem pro čerpání úvěru je to, že dlužník:

- a) má uzavřenou s IPB smlouvu o devizovém úvěru;

- b) má na základě uzavřené smlouvy o běžném účtu otevřen svůj běžný korunový účet u pobočky IPB;
- c) v případě požadavku IPB předložil nebo poskytl, pro IPB přijatelnou formou, dokumentaci o zajištění svých závazků z devizového úvěru ve prospěch IPB;
- d) dodržuje podnikatelský záměr.

Průběh čerpání devizového úvěru probíhá takto:

- 1) Dlužník je povinen používat peněžní prostředky z devizového úvěru na dohodnutý účel a v časovém a objemovém členění podle smlouvy o devizovém úvěru.
- 2) IPB se zavazuje poskytnout peněžní prostředky z devizového úvěru v předem dohodnutých termínech a dílčích částkách.
- 3) Dlužník se zavazuje zabezpečit na svém běžném korunovém, popř. devizovém účtu u IPB, ze kterého bude devizový úvěr splácen, dostatek prostředků k úhradě úroků, poplatků a splátek devizového úvěru v dohodnuté výši a termínech a nejpozději do konce pracovního dne předcházejícího dni splatnosti.
- 4) Ve smlouvě o devizovém úvěru dlužník dohodne s IPB částky a termíny poskytnutí devizového úvěru po podpisu smlouvy.
- 5) Ve smlouvě o devizovém úvěru IPB s dlužníkem dohodne výši a periodicitu, popř. termíny splátek devizového úvěru a konečný termín splacení celého zůstatku devizového úvěru.
- 6) IPB je oprávněna v mimořádných případech na žádost dlužníka dohodnutý termín kterékoliv splátky nebo její části odložit. V tom případě má IPB právo účtovat úrok z takto prolongované splátky podle úrokové sazby zvýšené nad sazbu dohodnutou ve smlouvě o devizovém úvěru, a to až do výše úrokové sazby platné v době prolongace v IPB pro de-

vizové úvěry nesplacené ve lhůtě. Dlužník je povinen žádost o prolongaci splátky doručit minimálně 30 kalendářních dnů přede dnem její splatnosti, pokud není sjednáno ve smlouvě o devizovém úvěru jinak. Nedodrží-li dlužník tuto lhůtu, je mu IPB oprávněna ihned po obdržení žádosti vyúčtovat poplatek ve výši 0,1 promile z prolongované splátky krát počet dnů, o který předal žádost později.

Pokud dojde k poskytnutí devizového úvěru od IPB, dlužník se zavazuje zaplatit úrok v dohodnuté výši za dobu od poskytnutí devizového úvěru do jeho splacení, zaplatit poplatek za rezervaci zdrojů, byl-li smluvně sjednán, zahájit splácení devizového úvěru a dodržet lhůtu splatnosti v souladu s ustanoveními sjednanými ve smlouvě o devizovém úvěru a jejích dodatcích. Dlužník je rovněž povinen uhradit IPB poplatky spojené s poskytovaným devizovým úvěrem podle „**Ceníku peněžních a jiných služeb poskytovaných IPB**“. *Dlužník se také zavazuje po dobu splatnosti smlouvy o devizovém úvěru, popř. smlouvy o přípravě úvěrových devizových zdrojů:*

a) bez přerušení vyvíjet svoji činnost v souladu s povoleným předmětem podnikání (činnosti);

b) informovat IPB o všech připravovaných nebo zamýšlených zásadních změnách ve svém podnikání a právní formě; stejné informace se dlužník zavazuje podat o svých případných ručitelích za poskytnutý devizový úvěr;

c) bez předchozího písemného schválení IPB:

- neměnit předmět podnikání ani neprovést žádné existenční změny, mající za následek zrušení společnosti, zejména její sloučení, splynutí, rozdělení apod.,*
- nepřevádět nebo jinak disponovat svým obchodním majetkem v rozsahu překračujícím běžný obchodní provoz a hospodaření,*
- neposkytnout peněžní půjčku, ručení za závazky a ani jiné zajištění závazků kteréhokoliv jiného subjektu svým obchodním majetkem,*

nepřebrat závazky třetích osob nebo nevložit své finanční prostředky do jiných subjektů;

d) *neprodleně informovat IPB:*

- *o zničení úvěrovaného majetku, nebo o změnách, které by měly za následek převod vlastnického práva či práva hospodaření k němu na jiný subjekt,*
- *o svých záměrech získat úvěr, peněžní půjčku nebo záruku od jiného věřitele,*
- *o změně svého sídla.*

IPB je na druhé straně oprávněna hodnotit dodržování podmínek smlouvy o devizovém úvěru na základě svých podkladů, výkazů a podkladů dlužníka, prověrkou na místě, a to namátkově, popř. v dohodnutých termínech. Dlužník předloží IPB veškeré podklady vyžádané při uzavírání smlouvy o devizovém úvěru i dodatečně, v průběhu trvání devizového úvěru a umožní jí ověřit si skutečnosti uvedené v podkladech prověrkou na místě.

Pokud dlužník podepíše podmínky pro poskytování devizových úvěrů Investiční a Poštovní bankou a je mu poskytnut úvěr, musí si rovněž uvědomit důsledky neplnění závazků.

U smlouvy o přípravě úvěrových devizových zdrojů může IPB přehodnotit rozsah a podmínky poskytnutí devizového úvěru při změně, nedodržení nebo porušení podmínek a povinností, za kterých byla tato smlouva uzavřena, popř. které v ní byly sjednány.

IPB je oprávněna v případě ohrožení nebo nepříznivého vývoje hospodaření dlužníka odstoupit od smlouvy o devizovém úvěru nebo stanovit individuální postup, popř. omezující podmínky hospodaření dlužníka.

Při neplnění dalších podmínek a závazků vyplývajících z podmínek IPB pro devizové úvěry nebo kteréhokoliv ustanovení smlouvy o devizovém úvěru dlužníkem, je IPB oprávněna i k omezení nebo zastavení poskytování devizového úvěru.

Banka může úročit sazbou úroku z prodlení objem úvěru nesplacený ve sjednaném termínu splatnosti. Sazba úroku z prodlení činí v současnosti 33% ročně a IPB ji může měnit v závislosti na podmínkách peněžního trhu. Rovněž může požadovat i dodatečné další zajištění devizového úvěru. V případě skutečného ohrožení splacení poskytnutého úvěru je oprávněna domáhat se svých práv a oprávněných zájmů prostřednictvím třetích osob.

Využije-li IPB svého práva odstoupit od smlouvy o úvěru, platnosti smluv zajišťujících pohledávku IPB danou předmětnou smlouvou o devizovém úvěru zůstává nezměněna.

IPB je oprávněna požadovat okamžité splacení celého zůstatku úvěru včetně příslušenství najednou, jestliže bez předchozí dohody s IPB bude nemovitost zajišťující pohledávku IPB danou předmětnou smlouvou o devizovém úvěru zastavena hypotékou.

5.5.5. Praktický příklad

Ráda bych uvedla praktický příklad z této úvěrově - devizové oblasti. Bude se jednat o rozbor úvěrové linky. Celého případu se účastnily 4 subjekty - Investiční a Poštovní banka a. s., český klient - firma SLAPS, švýcarská banka a švýcarský klient - firma TERNO (názvy firem jsou změněny, neboť se jedná o tajné bankovní informace). Šlo tedy o zprostředkování úvěru mezi Českou republikou a Švýcarskem na dobu 5 let. Z hlediska naší banky, IPB, se jednalo o úvěr dlouhodobý, z hlediska švýcarské banky o úvěr střednědobý.

Jedná se tedy o úvěr na 5 let, o úvěr na nákup technologie. Celková částka úvěrové linky byla 2 247 710,- švýcarských franků. Podmínkou naší banky bylo, že zboží musí být z dané země. V tomto případě se

tedy jednalo o technologii ze Švýcarska.

Úrokovou sazbou byla sazba Libor, což je půlroční sazba. Pro švýcarský frank na období leden 1996 až červen 1996, kdy se tato operace uskutečnila, tato sazba tvořila 3,25%. Pevnou odchylkou, tedy marží obou bank, byla 2 - 3%.

Tento úvěr byl čerpán postupně ve 3 splátkách. První splátka se uskutečnila v září 1995. Jednalo se o částku na zaplacení projektových prací - celkem asi o 200 - 300 000,- Kč. Druhá splátka se uskutečnila v únoru 1996 a jednalo se o částku 1,7 miliónu švýcarských franků. V lednu 1997 se uskutečnila poslední třetí splátka. Tato splátka se někdy platí až po 2 letech. Jedná se o tzv. *zádržní splátku*, o částku, která je zaplacená, pokud to funguje, v tomto případě pokud funguje technologie.

Švýcarská vývozní firma si stanovila jako podmínku potvrzený dokumentární akreditiv. Banka beneficianta může na základě žádosti vystavující banky akreditiv potvrdit (potvrzující banka) a sama tak převzít závazek ve vztahu k beneficiantovi. Potvrzení akreditivu představuje pevný závazek této potvrzující banky pokud budou splněny akreditivní podmínky. Potvrzení akreditivu však nezabavuje vystavující banku jejího vlastního závazku, ani žádné povinnosti vyplývající z postavení vystavující banky. Potvrzený akreditiv má proto pro beneficianta značnou výhodu, zvyšuje totiž jistotu zaplacení, protože za zaplacení ručí již dvě banky. Tato výhoda pro beneficianta je na druhé straně vyvážena zvýšenými poplatky potvrzující banky. Samotné zpracování dokumentárních akreditivů se řídí „*Jednotnými zvyklostmi a pravidly pro dokumentární akreditivy*“, které vydává Mezinárodní obchodní komora v Paříži.

V tomto případě nebyl potvrzený dokumentární akreditiv třeba, neboť již sama úvěrová linka představuje bankovní garanci. Jelikož však švýcarská firma má velmi špatné zkušenosti s východoevropskými firmami, bylo nutné podmínku dodržet, ačkoliv došlo k prodražení bankovních poplatků. Potvrzený dokumentární akreditiv musel být otevřen do 15-ti dnů od podepsání úvěrové smlouvy. Tento akreditiv se splatností do ledna 1997 stál 1,5%. Tento poplatek zaplatil český klient. Vždy je ovšem možné, že se

klienti domluví, kdo tento poplatek zaplatí.

Každého půl roku se k úvěrové smlouvě vytváří a podepisuje dodatek, v kterém se mění úroková sazba.

Již před samotným zprostředkováním úvěrové linky Investiční a poštovní banka požaduje, aby klienti měli mezi sebou uzavřený kontrakt. V tomto kontraktu musí být partneři domluveni na běžných podmínkách, jako jsou technické a dodací podmínky.

Banky na celém světě doporučují používat bankovní instrumenty typu dokumentárního akreditivu, neboť se jedná o velmi vhodné záruky, na které je možné se spolehnout. I zde dojde k situaci, kdy devizové prostředky jsou celou dobu vázány u zahraniční banky. Investiční a poštovní banka ani česká firma SLAPS peníze neuvidí. Zahraniční banka přímo částku uhradí švýcarskému klientovi.

U této úvěrové linky dochází ke specifickému výpočtu úroku. Bankovní rok v České republice trvá 365 dní, v zahraničí však 360 dní. Jestliže tedy dojde ke kontraktu mezi IPB a cizí bankou, musí se tento úrok přepočítávat.

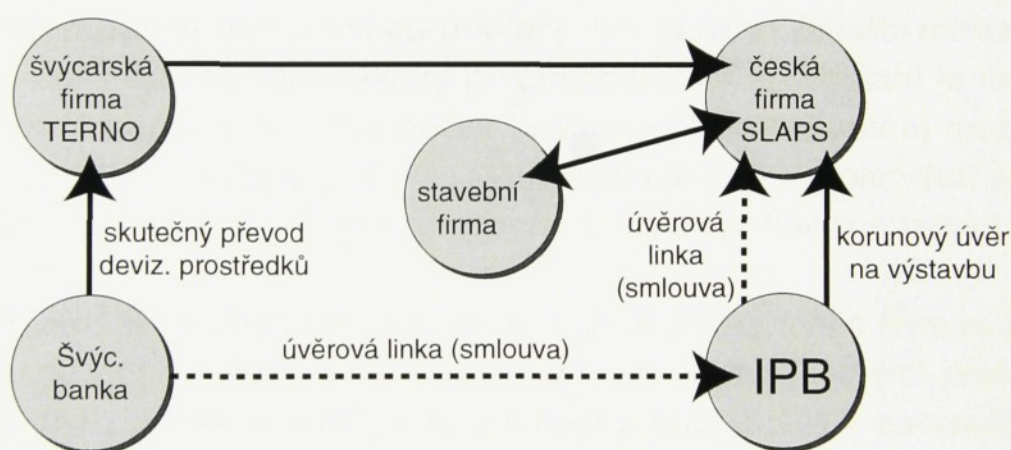
Konkrétně k této úvěrové lince se navíc ještě váže korunový úvěr na výstavbu ve výši 26 000 000,- Kč.

Stručně lze tento případ popsat takto:

- 1) český klient - žádost u IPB o poskytnutí úvěrové linky a její zřízení (IPB požaduje od firmy SLAPS zajištění úvěru zástavou nemovitostí firmy);
- 2) švýcarský klient - stanovení podmínky dokumentárního akreditivu;
- 3) český klient - žádost o vystavení dokumentárního akreditivu;
- 4) IPB - oznámení o vystavení dokumentárního akreditivu;

- 5) švýcarský klient dodá technologii;
- 6) švýcarská banka uhradí závazek českého klienta proti předložení patřičných dokumentů - celý závazek bude uhrazen ve 3 etapách:
 - zaplacení projektových prací - 200 - 300 000,- Kč (září 1995)
 - 2 splátka - 1,7 miliónu švýcarských franků (únor 1996)
 - „zádržní splátka“ - zbytek (po prověření fungování technologie)
- 7) zároveň IPB poskytne firmě SLAPS korunový úvěr na výstavbu;
- 8) firma SLAPS splácí devizový i korunový úvěr následujících 5 let.

Graficky je možné tento příklad znázornit takto:

6. Bankovní úvěry na zahraničních trzích

6.1. Prolínání zahraničního bankovního trhu s ostatními trhy

I když zahraniční bankovní trh může být přesně vymezen, je zároveň úzce propojen s mezinárodním a národním finančním trhem. Jestliže například věřitelská banka souhlasí ve smlouvě se zaplacením úvěru nebo úroků ve měně dlužníka nebo ve třetí měně, použije dlužnická banka na úhradu závazku svou národní měnu, anebo si půjčí třetí měnu na mezinárodním trhu (eurotrhu), pokud danou devizou momentálně nedisponuje.

Na eurotrhu si však dlužnická banka může opatřit půjčkou rovněž měnu věřitelské banky. *Zahraniční, mezinárodní a národní finanční trhy (u zemí s vysokou mírou měnové směnitelnosti) se tak ve značné míře prolínají a globalizují.*

6.2. Eurotrhy

6.2.1. Vznik eurotrhů

Vznik eurotrhů spadá do poloviny 50. let, kdy tehdejší Sovětský svaz a další země východního bloku převedly z obav (vyplývající z napjaté politické situace vzniklé v souvislosti s korejskou válkou) před zablokováním své dolarové vklady u amerických bank do Evropy, především do Londýna. Tak vznikly první **eurodolary**, tzn. *dolary obíhající mimo území USA*. Jako doprovodné faktory prvotního vzniku eurodolarů je možné uvést i narůstající deficit obchodní bilance USA a regulační opatření (uplatňovaná v té době v USA) limitující maximální výši úrokových sazeb z dolarových depozit v amerických obchodních a spořitelních bankách.

Přesto, že je vznik eurotrhů spojen jak s dolary, tak s Evropou, má v současné době eurotrh mnohem širší obsah. Rozumí se jimi prakticky veškeré trhy po celém světě, kde dochází k obchodům v zahraničních měnách. Vedle amerických dolarů, které si stále udržují dominantní postavení na trhu euroměn, jsou dalšími významnými měnami, v nichž jsou uzavírány obchody na eurotrzích, německé marky, švýcarské franky, japonské jeny a ECU.)*

)*Pramen: Peněžní ekonomie a bankovníctví; Z. Revenda, M. Mandel, J. Kodera, P. Musílek, P. Dvořák, J. Brada; Management Press, Praha 1996

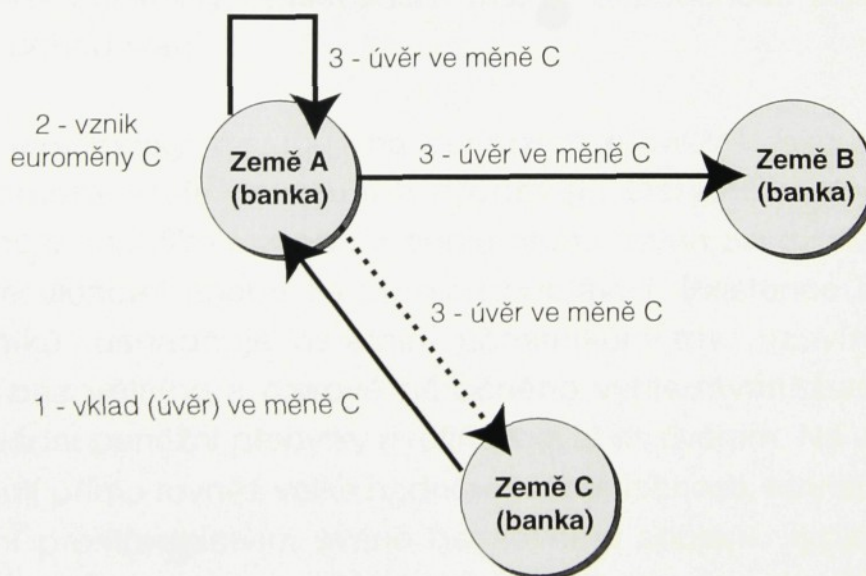
6.2.2. Euroměna a euro úvěrové obchody

Tím, že banky či jiné subjekty si ukládají svou měnu u některé banky v zahraničí, ji přeměňují na **euroměnu**. Euroměny jsou půjčovány a

vypůjčovány volně za tržní úrokovou sazbu. Euroměnové obchody ve svém celku vytvářejí mezinárodní finanční trh, který je využíván bankami i nebankovními subjekty. Zvláštnost obchodů s euroměnami spočívá v tom, že obchodování s vklady a půjčkami v těchto cizích měnách nespadá do národní měnové sféry a obchody proto nepodléhají přímému řízení a kontrole ze strany národních měnových a bankovních autorit.

Euroměny mohou být používány pro zahraniční komitenty i jako nástroj získání půjčky v jejich tuzemské měně. Domácí banka si v případě potřeby může vypůjčit svou měnu na **eurotrhu** a domácí banky a jiné společnosti naopak mohou na tomto trhu půjčovat, jestliže úrokové sazby jsou dostatečně vysoké, aby je k tomu podnítily.

Schematicky lze vznik euroměn a euroměnových obchodů znázornit takto (Pramen: Management úvěrových obchodů bank, V. Polidar):

K obchodům s euroměnami dochází na tradičních zavedených finančních trzích. Některá z těchto center se zaměřila na konkrétní euro-měnu, například Londýn na eurodolary, Luxembourg na euromarky apod. Finanční obchody se však dnes uzavírají převážně přímo mezi jednotlivými bankami tzn. mimo zavedená centra.

Pro část euroměnových obchodů situovaných do speciálních míst se začalo používat označení „*offshore banking*“, tzn. trhy s vklady a půjčkami mezi bankami, které se nedotýkají úvěrového trhu v domácí (vnitřní) měně a zůstávají tak „off-shore“ (oddělené, samostatné, vnější). Tyto obchody se navíc uskutečňují v relativně příznivých podmínkách (absence povinných minimálních rezerv, daňové a jiné výhody).

Na některých zavedených finančních trzích (New York, Tokio) byly pro euroměnové obchody zřízeny zóny volného bankovního obchodu, na nichž se uplatňují stejné podmínky jako na offshore místech. Pod pojmem *offshore banking* se dnes rozumí bankovní trh, který probíhá volně vedle domácího trhu, nevztahují se však na něho regulativní nástroje ústřední banky, obchody jsou daňově a jinak zvýhodňovány, a z hlediska kontrahující banky (banky uskutečňující euroměnové obchody) jsou vkladatelé a věřitelé domicilováni v jiných zemích. Existence evropských offshore center je však dnes pro evropské seskupení problémem, neboť pro všechny účastníky Společenství mají v budoucnosti platit jednotná pravidla obchodování.

Některé banky vystupují na eurotrzích převážně jako obchodníci, kteří euroměny stále nakupují a prodávají. Ostatní banky vystupují na eurotrhu v menším rozsahu a podle druhu svých zákazníků převážně jen peníze ukládají anebo se po nich poptávají. Existence bankovních „obchodníků“ usnadňuje ostatním účastníkům trhu uzavírat peněžní obchody bez většího a časově náročného vyhledávání bank, u nichž mohou ukládat peněžní přebytky a refinancovat se úvěrem. Na euroměnové trhy vstupují přímo rovněž velké nadnárodní společnosti. Menší podniky se ho účastní prostřednictvím svého bankovního spojení. Typickým jevem na eurotrzích jsou proto rovněž banky-brokeři, které se omezují na zprostředkování peněžních obchodů, aniž by samy investovaly kapitál a tím podstupovaly rizika.

Euro úvěrové obchody tedy spočívají v prodeji a nákupu půjček. Jako dlužníci na euroúvěrovém trhu vystupují banky, podniky, stát a mezinárodní organizace. Půjčky prodávají jednotlivé banky, kluby a bankovní konsorcia. Na eurotrhu se obvykle obchoduje s pevně úročenými krátko-

dobými půjčkami od 1 do 12 měsíců a nejčastější úvěrové lhůty představují půjčky na 3 až 6 měsíců. Pouze jednotlivě se vyskytují půjčky se splatností až 5 let.

Euroúvěr není poskytován každému. Kladou se u něj přísná měřítká na bonitu příjemce. Tyto úvěry se také poskytují jen v zaokrouhlených sumách, které by neměly být nižší než 100 000 DEM. Euroúvěr se však neposkytuje jen v DEM, ale také v jiných měnách. Vždy podle úrokové sazby cizí měny a deportu (nebo reportu).

Obchod mezi účastníky trhu probíhá telekomunikačními sítěmi. Obchody musí být potvrzeny, aby byly ihned zjištěny případné přenosové chyby. Současně jsou tím potvrzovány podstatné podmínky obchodu - název banky, měna a částka, místo nabytí měny, lhůta, úroky apod.

Úvěrové požadavky žadatelů o úvěr s delší lhůtou splatnosti jsou obvykle uspokojovány formou *roll - over úvěrů*. Těmito úvěry lze uspokojit střednědobou, případně i dlouhodobou kapitálovou potřebu dlužníka tím, že se neustále opakují a prolouhují krátkodobé úvěry. Protože se úrokové sazby na evropském trhu mění, přeměňuje se střednědobé úvěrování dlužníka na variabilní. Z hlediska technické a právní úpravy euroúvěrů lze rozlišovat různé způsoby refinancování dlouhodobého úvěrování dlužníků, a to: *roll - over - euroúvěry*, *revolvingové roll - over - euro úvěry* a *stand - by roll - over euro úvěry*. Nejběžnější formou je *roll - over - euro úvěr*, při kterém je půjčka požadována jednorázově nebo je rozložena do několika úvěrových částek a je amortizována v pevně stanovených splátkách. *Revolvingový roll - over úvěr* představuje úvěrovou linku, která je využívána ve variabilní výši a právě tak flexibilně může být splácena. *Stand - by roll - úvěr* představuje pohotovostní (dispoziční) úvěr, který lze v případě potřeb čerpat u bank na základě předem sjednané dohody.

Úroková sazba euro úvěrů vychází z nákladů na opatření úvěrových zdrojů, které představují rozhodující část ceny, a marže, která kryje náklady rizika, správy společného úvěrového obchodu a vlastního kapitálu. Marže, tedy přírážka nad základní úrokovou sazbu je odvozena hlavně od bonity dlužníka. Čím je banka spolehlivější, tím je přírážka menší. Nejznámější je

úroková sazba peněžního trhu mezi bankami v Londýně - LIBOR. LIBOR je úroková sazba kótovaná prvotřídními bankami v Londýně pro volně směnitelné měny na určité období (od 1 týdne do 1 roku). Podobně se odvozují sazby FIBOR, NIBOR, SIBOR a další, tzn. v závislosti na místě, kde se úroková sazba vytváří. České banky a pobočky zahraničních bank na českém území poskytují devizové úvěry nejčastěji právě za LIBOR.

Hlavním ukazatelem úvěrových trhů v důležitých finančních centrech je tedy *referenční úroková sazba*, za kterou jsou banky ochotné nakoupit (vypůjčit si) depozita a referenční úroková sazba, za kterou jsou banky ochotné prodat (půjčit) depozita. Tyto úrokové sazby se rozlišují podle finančních center, podle splatností, objemu prostředků a podle měn. V Praze tyto úrokové sazby denně oznamuje ČNB a nazývají se v případě nákupu PRIBID (Prague Interbank Bid Rate) a v případě prodeje PRIBOR (Prague Interbank Offered Rate). Stanovují se z kotací referenčních bank pro objemy obchodů od 50 do 100 mil. Kč. PRIBID a PRIBOR stanovuje ČNB pro 9 pevných termínů od 1 dne do 1 roku a pouze pro českou korunu.

K velmi používaným patří i tzv. *úvěrové linky mimo bilanční obchody eurobank* (tzv. *back - up - linien*). Jejich podstata spočívá v tom, že banka nevystupuje a jako přímý věřitel, nýbrž formou sjednání dlouhodobé úvěrové linky s komitentem zabezpečuje dlužníku emisi *europoukázek* (*euronotes*). Podnik obdrží od banky za provizi záruku dlouhodobého financování potřeb. Na podkladě sjednané úvěrové linky s bankou si podnik opatřuje potřebné finanční zdroje emisemi krátkodobých poukázek na europeněžním trhu.

V případě, že poukázky nejsou na trhu umístěny, zavazuje se bankovní konsorcium odkoupit tyto cenné papíry za předem stanovenou sazbu, případně je podniku dán k dispozici překlenovací úvěr ve výši neumístěné emise. Tento postup poskytuje dlužníku možnost zajistit si dlouhodobé financování prostřednictvím krátkodobých a flexibilních prostředků za podmínek blízkých peněžnímu trhu.

Finanční programy zahrnující rozličné kombinace úvěrových postupů představují *soubor facilit*. V tomto případě se jedná o individuálně sjednaný

způsob financování podniku sestávající se z použití rozdílných úvěrových technik - finančních facilit.

Tzv. *převoditelné facility* představují úpravu úvěrových vztahů, při níž se euroúvěry stávají obchodovatelné. Tímto způsobem vzniká standardizovaný sekundární trh euroúvěrů.

S *europůjčkami (eurobondy)* se obchoduje na eurokapitálovém trhu. Rozdíl mezi europůjčkou a zahraniční půjčkou spočívá především v tom, že zahraniční půjčka je emitována na kapitálovém trhu určité země, je denominována v měně této země a je v této zemi umístěna, obchodovaná a kótovaná na burze. Europůjčky jsou naproti tomu vystavovány na měny, které nemají bezprostřední vazbu na měnu země, v níž jsou umístovány. Neexistuje proto pro ně nějaký národní trh a národní burzovní kótace. Jako emitenti na eurotrzích vystupují jen prvotřídní a nesporně bonitní velké banky, mezinárodní společnosti, státy veřejněprávní orgány, nadnárodní instituce, např. Světová banka aj.

Klasickou formu europůjček představují *pevně úročené dluhopisy s předem stanovenými splátkami*. V tomto případě je důležitou skutečností měna, v níž je europůjčka denominována. Volba měny totiž určuje dopad měnových rizik (kursových změn) na emitenta, věřitele nebo na oba partnery.

Na eurotrzích se obchoduje i s neúročenými půjčkami (*nulovými dluhopisy*), u nichž jsou úroky a úroky z úroků kumulovány a vyplaceny věřitelům najednou při poslední splátce půjčky. Půjčky tohoto druhu jsou vydávány s emisním kursem pod nominální hodnotou bondu. Do těchto bondů ukládají kapitál investoři, kteří nemají zájem na pravidelných ročních úrocích. Nulové bondy omezují výraznějším způsobem riziko úrokových změn.

Zvláštními formami denominovaných europůjček jsou *měnové doložky a umělé měnové jednotky*. Pod měnové doložky patří především měnové opce, které umožňují věřitelům volbu měny ze dvou či více měn, v nichž chce inkasovat úrokové platby a splátky úvěru. U umělých měno-

vých jednotek jde o definování měnového koše, který rozptyluje riziko jednak tím, že se měnový koš skládá z více měn, a jednak tím, že se riziko rozděluje mezi věřitele a dlužníka. Převážně jsou používány již zavedené měnové koše, např. zvláštní práva čerpání Mezinárodního měnového fondu nebo evropská měnová jednotka Evropského měnového společenství.

Vlastnost *půjčky ve dvojí měně* spočívá v tom, že při prodeji je sjednána měna, v níž bude půjčka vyplacena, a měna, v níž bude splácena půjčka.

U *europůjček s variabilní úrokovou sazbou (floating rate note - FRN)* nejsou předem přesně známy úrokové náklady, neboť úročení závisí na tržní úrokové sazbě v úrokových termínech. Tržní úrokovou sazbou je míněna zpravidla sazba LIBOR. FRN jsou uváděny a obchodovány na burzách cenných papírů.

Další variantou FRN jsou např. *úrokově snižované - vzestupné FRN (drop - lock FRN)* a *výměnné FRN (convertible FRN)*. Drop - lock FRN představují dluhopisy, jejichž úroková sazba se postupně zvyšuje (nebo snižuje) stanoveným způsobem během doby trvání půjčky. Výměnné FRN obsahují možnost výměny půjčky za normální pevně úročený dluhopis.

Aby byly zohledněny požadavky emitentů a investorů na větší flexibilitu investičního a finančního rozhodování, došlo rovněž k emitování výměnných a opčních dluhopisů, které obsahují právo na výměnu anebo odběr akcií emitující akciové společnosti. Výhoda pro emitenta spočívá v nižších nákladech půjčky, neboť v důsledku práva na výměnu nebo odběr akcií jsou tyto dluhopisy úročeny pod úrovní úrokové sazby euro - kapitálového trhu. Rovněž pro investora však skýtá taková půjčka výhodu, neboť podle druhu a způsobu výměny nebo odběru akcií může být úroková nevýhoda dobře kompenzována zvýšením kursu akcií.

Opční půjčka může být opatřena majetkovým warrantem, s nímž je spjato právo odběru akcií v určitém pozdějším termínu za předem stanovených podmínek. U dlužního warrantu má investor právo odběru dalších půjček téhož emitenta. Lze tu opět rozlišovat různé varianty, například

právo odběru stejné půjčky za pevně stanovený kurs, právo na odběr půjčky téhož emitenta, která je však denominována v jiné měně a je upravena jinými úrokovými modifikacemi apod.

U tzv. *nabídkových obligací (tender offer)*, které se vyvinuly v roce 1989 ve Velké Británii, prodávající vystaví euroobligace na cizí měnu, zveřejní jejich minimální konkursní cenu, za kterou dluhopisy prodá. Obligace se prodají zájemcům v kterékoliv zemi, kteří nabídnou nejvíce.

K výkonnému oběhu půjček na eurotrhu je nutný dokonalý zúčtovací systém. Tuto úlohu vykonávají systémy *Cedel (Luxembourg)* a *Euroclear (Brusel)*, jedná se o zařízení mezinárodních bank a finančních institucí, fungují jako úschovny a clearingové zúčtovny mezinárodního obchodu s cennými papíry.

7. Závěr

Cílem této diplomové práce je shrnutí problematiky devizových úvěrů. Pokusila jsem se vysvětlit podstatu devizových úvěrů a úvěrově-devizových zdrojů. Popsala jsem základní členění těchto úvěrů, úvěrová rizika a způsoby jejich zajištění. To vše s důrazem na specifické rysy devizových úvěrů včetně kurzových rizik.

Úvěry poskytují banky podnikům na financování provozních a investičních potřeb. Mohou to být úvěry na zásoby, na pohledávky za odběrateli do lhůty splatnosti, na pokrytí sezónního výkyvu, na investice, na projekty v rámci projektového financování apod. Banky také poskytují úvěrové výpomoci v případě, že podnik nemá přechodně dostatek finančních prostředků na platby svým dodavatelům, na výplaty mezd apod. Banky však takto nechtějí řešit dlouhodobou platební neschopnost podniků vyplývající z jejich špatného hospodaření.

V práci jsou vymezeny různé typy úvěrů i s vysvětlením, jak fungují v zahraničním obchodě. Zmínila jsem se zde i o zajišťovacích termínových operacích proti ztrátám v důsledku změny kurzu. V současnosti se jedná o instrumenty, které naše podniky zatím příliš nevyužívají. Vedle kurzových rizik mě zajímala i například teritoriální a komerční rizika.

ČR se stálým nárůstem objemu pojištěného exportu začíná přibližovat úrovni vyspělých zemí, kde se tento druh pojištění pohybuje kolem 10 - 15% vývozu. Letošní vývoj potvrzuje dosavadní trend. Do dubna 1998 již EGAP pojistil vývoz za 9 mld. korun a za celý rok je toto číslo odhadováno na 32 mld. Je proto možné, že zdroje na poskytování úvěrů se státní podporou bude třeba v průběhu roku zvýšit.

Jelikož jsem část své práce vypracovala ve spolupráci s Investiční a poštovní bankou v Liberci, použila jsem v této práci i materiály získané v této bance. Jsou zde popsány podmínky, za kterých IPB poskytuje devizové úvěry a na co je poskytuje. Dále je zde popsán například průběh čerpání devizového úvěru u této banky.

Své teoretické poznatky jsem se snažila aplikovat na reálném příkladu. Tento příklad popisuje poskytnutí úvěrové linky Investiční a poštovní bankou v Liberci. Šlo o zprostředkování úvěru mezi Českou republikou a Švýcarskem na dobu 5 let. Jednalo se o dovoz technologie ze Švýcarska.

Ve všech hlavních finančních centrech se můžeme setkat s eurotrhem, z nichž největší podíl připadá na Londýn. Londýn má největší obrát ze všech světových finančních center, i když USD je dominující měnou. Poslední kapitola se zmiňuje právě o problematice eurotrhů, euroměny a provádění euro úvěrových obchodů.

Seznam literatury:

Macmillanův slovník moderní ekonomie, vedoucí autorského týmu - David W. Pearce

Encyklopedický slovník podnikatele, Vladimír Pelc

Management úvěrových obchodů bank, V. Polidar, Economia Praha, 1992

Management bank a bankovních obchodů, V. Polidar, Ekopress, 1995

Teorie a praxe firemních financí, R. A. Brealey, S. C. Myers

Finanční management, J. Pivrnec, Grada Publishing, 1995

Podpora podnikání s důrazem na malé a střední podniky, J. Matějková, Victoria Publishing, 1994

Peněžní ekonomie a bankovníctví, Z. Revenda, M. Mande., J. Kodera, P. Musílek, P. Dvořák, J. Brada, Management Press, Praha, 1996

Ekonom 15/1997, Vklady v cizí měně, str. 76

Ekonom 4/1998, Zajišťování s mizivým účinkem?, J. Jílek, ČNB, str. 63

Ekonom 20/1998, Roste pojištění vývozu, str. 7

Finance a úvěr, 47, 1997, č. 7, Úroky v rozvinutých tržních ekonomikách, str. 437-438